

Munkfors kyrka invigdes 1920. Efter en brand totalförstördes kyrkan år 1984. År 1987 invigdes en ny kyrka.

MUNKFORS KYRKOGÅRD

Fastighetsbeteckningar: Munkfors 9:11

ALLMÄN BESKRIVNING OCH HISTORIK

.....
Befolkningstal Munkfors kommun:¹¹⁸

1760: 1056

1810: 1614

1860: 2773

1890: 4009

1910: 5107

1960: 6257

2011: 3054¹¹⁹

Gravskick och antal begravningar: Munkfors kyrkogård har kistgravar, urngravar och en minneslund. De senaste åren har omkring 45 gravsättningar skett per år.

Munkfors kyrkogårds storlek: ca 31 750 m², varav ca 22 470 m² är gravmark.
.....

Munkfors kommun och centralorten Munkfors genomkorsas av Klarälven och riksväg 62. Ortnamnet (1672 *Munkerudz hammar*, 1703 *Munkeforss*) kommer från en laxfors i Klarälven, ursprungligen under hemmanet Munkerud, vilket har tillhört Alvastra kloster. Munkfors församling bröts ut ur Ransäters församling 1962. År 2010 skedde en sammanslagning och Munkfors-Ransäter församling bildades. Denna inlemmades i församlingen Forshaga-Munkfors år 2013.

¹¹⁸ Erixon 1962.

¹¹⁹ www.ne.se

Munkfors anses vara en av Värmlands mest genuina bruksorter. Här anlades ett järnbruk år 1670 som år 1829 övertogs av Uddeholmsbolaget och blev ett av länets mest betydande bruk. Tekniska framsteg resulterade i högre produktion: tysksmidet ersattes av Lancashiresmide, ett valsverk byggdes 1856, martinmetoden infördes vid ståltillverkning år 1869. Under 1800-talets slut anlades också tråddrageri, trådspikfabrik och kallvalsverk. Klarälven och järnvägen var viktiga transportvägar, och här fanns också många arbetstillfällen.¹²⁰ Under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet hade antalet invånare i norra delen av Ransäters socken blivit större än i den södra och för de många Munkforsborna var det långt till sockenkyrkan i Ransäter.

När metodismen kom till Munkfors under 1880-talet begärde många smeder utträde ur statskyrkan och bildade en egen metodistförsamling. Bruksförvaltningen upplät då ett område på västra delen av "Tallåsgärdet" som metodisterna fick arrendera. En präst anställdes dock som lärare vid folkskolan för att kunna hålla gudstjänst för Munkforsborna. Man samlades i skolhus, godtemplarhus och missionshus. Till sist togs beslut om att en kyrka skulle byggas i Munkfors. En kyrkobyggnadskommitté tillsattes år 1915. Man intresserade sig för den vackert belägna tomten där Munkfors metodistförening redan hade byggt ett kapell. Föreningen gick med på att avstå tomten till statskyrkan för en ersättning av 3500 kr och Uddeholmsbolaget bistod med kostnaden för flytten.¹²¹ Kapellet flyttades till Haget, som senare gav namn åt Kapellvägen.¹²² I dag äger Munkfors herrgård och Martinverk skydd som byggnadsminne. På det gamla bruksområdet finns numera flera olika museer.

Uddeholmsbolaget bidrog med 150.000 kronor för byggandet av Munkfors kyrka. Arbetet påbörjades i januari 1919 efter ritningar av Bror Almquist. Den 20 juni 1920 invigdes både kyrka och kyrkogård. Vid denna tid var Munkfors kapellförsamling i Övre Ulleruds pastorat. 1926 bildades Ransäters pastorat som bestod av Ransäters och Munkfors församlingar.

De områden som i dag är Munkfors centrum utgjorde då åkermark under Munkfors gård. Som markägare och ansvarig för den industriella verksamheten hade Uddeholmsbolaget stort inflytande på samhällets utveckling. Under fyrtiotalet uppförde Uddeholmsbolaget tjänstemannavillor, enfamiljshus och flerfamiljshus. Bolaget subventionerade också bygget av pensionärsbostäder. Inom bruksområdet uppfördes under 1900-talets första hälft också omkring 130 s.k. "egna hem". Under perioden 1946-1959 tog bebyggelsen i nuvarande centrum fart då HSB uppförde nio trevåningshus inrymmandes 180 bostäder samt ett tjugotal affärs- och banklokaler m.m.¹²³ Fastigheten strax norr om kyrkogården kallas Tallbacken. 1915 köpte Uddeholmsbolaget denna fastighet av dåvarande ägaren, förvaltare Axel Lindgren, för att användas som bostad åt överingenjören vid bolagets elektriska avdelning samt till kontor för avdelningen. I dag är fastigheten i privat ägo.

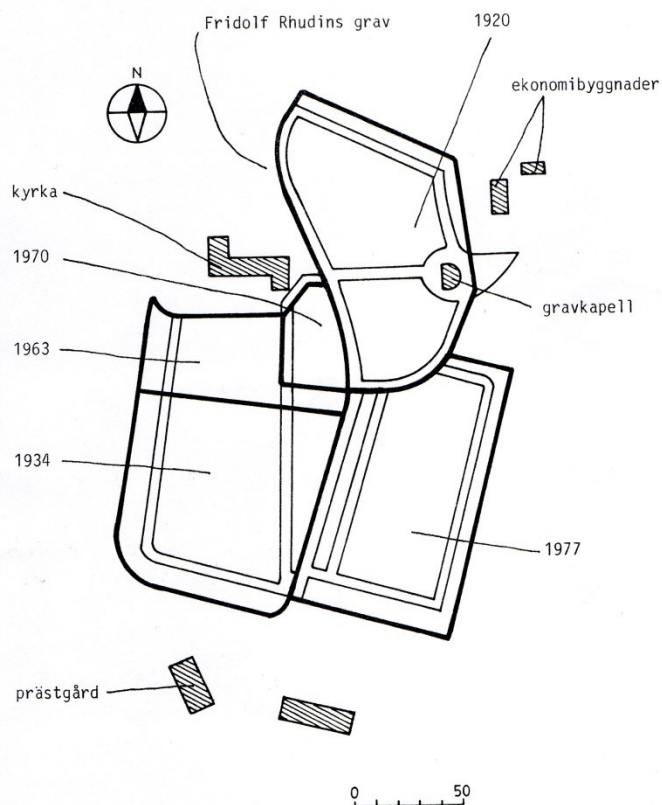
Munkfors kyrka totalförstördes i en brand, hösten 1984. Kyrkan återuppfördes i stort enligt Bror Almquists ursprungliga utformning, men efter nya ritningar av Jerk Alton, och invigdes 1987. Munkfors kyrkoanläggning består förutom av kyrka och kyrkogård av ett gravkapell från 1927, församlingshem från 1970 samt av en ekonomibyggnad med bårhus från 1994. Söder om kyrkogården finns också en f.d. kyrkoherdebostad från 1922, som numera är i privat ägo.

¹²⁰ Hillgren 1988.

¹²¹ Martin Rahmbergs anteckningar 1960, Helger 1944.

¹²² När Metodistkapellet revs 1994 flyttades delar av byggnaden till Gamla brukets museum.

¹²³ Martin Rahmbergs anteckningar 1960.

Översikt utvidgningsområden, ur *Begravningsplatser i Värmlands län 1988*. Ekonomibyggnaderna i nordost är dock rivna och ersatta av en ny ekonomibyggnad.

MUNKFORS KYRKOGRÅRDS HISTORIK

Munkfors kyrka och kyrkogård **invigdes år 1920**. Ritningar till både kyrka, kyrkogård och det senare uppförda kapellet togs fram av arkitekten Bror Almquist. Den äldsta kyrkogårdsdelen är belägen i nordost. Redan 1934 skedde en första utvidgning ett kort stycke söder om kyrkan och 1963 togs marken mellan utvidgningen och kyrkan i anspråk. 1970 utökades begravningsplatsen ytterligare strax sydost om kyrkan och sju år senare tillkom ett större område i samma riktning.

En vaktmästarbostad som också nyttjades som församlingshem och kyrkogårdsexpedition, uppfördes samtidigt med kyrkan öster om kyrkogården. På kyrkogårdens ritning finns "växthus och plantskolor" noterat invid kyrkvaktarens bostad. Denna anläggning syns norr om bostaden på äldre fotografier. Ett kyrkstall uppfördes också, och finns inritat söder om kyrkan.¹²⁴ Direkt söder om dåvarande kyrkogård låg en fastighet med en villa som kallades Björkbacken. Tomten fanns kvar inom kyrkogården ända fram till 1950-talet. Innan Munkfors kyrkogård fick sitt kapell fanns ett bårhus på bruksområdet. Enligt uppgift fanns också ett tidigt bårhus i anlutning till den nedre lastageplatsen, belägen nedströms forsen. Detta ska ha varit ingrävt i slänten likt en jordkällare. Många kyrkresor skedde via Klarälven till Ransäters kyrka innan Munkfors fick sin kyrka. Kistor och begravningsföljen fraktades med pråmar och ångbåten Bylgia.¹²⁵ Brukets spruthus, brandstationen, användes också som bårhus. Om en eldsvåda inträffade, fanns instruktioner om att först vördsamt flytta ut den avlidne innan brandredskapen kunde tas i bruk. Med tiden inrättades dock bårhus i ett litet tegelhus, beläget ett hundratal meter norr om järnvägsstationen, i närheten av det s.k. bruksspåret som vek av nedåt verken. Tegelhuset användes senare som upplag för oljor och är numera rivet.¹²⁶

¹²⁴ Förslag till ny kyrkogård för Munkfors församling, Bror Almquist 1919, Värmlandsarkiv.

¹²⁵ Ångbåten Bylgia började trafikera Klarälven år 1882, *Transporter på Klarälven, Ångaren Bylgia*, Olle Olsson, Föreningen Gamla Bruket i Munkfors 2016.

¹²⁶ Uppgift från Bengt Kylberg, föreningen Gamla Bruket i Munkfors, Martin Rahmbergs anteckningar 1960, arkivet Munkfors bibliotek.

Bror Almquists förslag till Munkfors nya kyrkogård visar att familjegravar var planerade i de nordöstra delarna av kyrkogården samt längs med gångvägarna. En stor del av kyrkogården var också avsedd för allmänna gravplatser. Ett kvarter söder om kapellet var avsett för barngravar. Trädkransen utgjordes av lindar och en yttre avgränsning fanns också i form av en hög granhäck. På ritningen anges den vara 1,5 m bred och 2 m hög. Till kvartershäckar föreslogs liguster, gran eller sibiriskt ärtträd. Granhäckarna syns på äldre fotografier, medan kvartershäckarna är svårare att identifiera. I dag finns andra sorters kvartershäckar planterade. Uppväxta tallar fanns på platsen norr och söder om kyrkan. Kanske fanns också de björkar som finns inritade på Almquists ritning omkring vaktmästarbostaden. Almquists ritning visar också pyramidformade träd i anslutning till kyrkan och kapellet. Mellan de båda byggnaderna planerades en gångväg med en centralt placerad vattendamm. Sittplatserna på vardera sida om dammen omges av tujor. På ritningen är gångvägen flankerad av tall och lind. Centralt på kyrkogården har Almquist ritat in hängaskar. Några lönnar finns också angivna. Flera av kvarterens hörn markeras av törnrosbuskar och fläderbuskar. Vid kyrkogårdsentrén i väster uppfördes "stenplintar med belysning" och grindar enligt ritning. Vid entrén skulle också vildvin planteras. I den starkt sluttande terrängen anlades en uppfartsväg med en skyddande mur längs ena sidan. Från uppfartsvägen gjordes också en genväg mot kyrkan i form av en smalare gångstig i avsatser. Uppe vid kyrkoplanen gjordes likaså en stenplint med belysning och vildvin enligt ritning. Vid kyrkobyggnadens port skulle vildvin och kaprifol planteras.¹²⁷ En gravkarta som upprättades till den nya kyrkogården räknade antalet familjegravar till 165 st medan de allmänna gravplatserna uppgick till 856 st.¹²⁸

1921-1922 uppfördes prästgården direkt söder om kyrkogården.¹²⁹

1925-27 uppfördes ett gravkapell med bårhus öster om kyrkan efter Bror Almquists ritning.¹³⁰ Karl Göthberg var enligt uppgift drivkraften bakom kapellets tillkomst. Dock sägs själva kapellet inte ha använts i så stor utsträckning vid förrättningar. De flesta begravningar kom att ske i kyrkan och i enstaka fall ute på kyrkogården.¹³¹

I Munkfors biblioteks arkiv finns intressanta noteringar om kyrkogården. Enligt uppgift medverkade Munkfors hornmusikkår under en period ofta vid begravningarna. Då exempelvis en fackföreningsman eller politiker skulle begravas deltog respektive organisation med sorgbehängda fanor och standar. Musikkåren spelade i regel Chopins sorgmarsch, som sorgtåget skred fram efter. Det berättas också om traditionen att begrava den avlidne i öst-västlig riktning. På så vis skulle man vid uppståndelsens morgon se solen i öster. Det var brukligt att klä in gravens sidor med hönsnät och grankvistar. I Munkfors hade dock Bror Almquist planerat en gravrad längs granhäcken i norr, vilket innebar en mer modern placering av kistorna i nord-sydlig riktning. När detta vid ett tillfälle uppdagades för släktingarna till en nyligen begravd, begärdes graven skyndsamt öppnad och kistan vänd på traditionellt vis. Arbetet blev mycket mödosamt för kyrkovaktmästare Lövgren och de två kyrkogårdsarbetarna. Hönsnätet var svårhanterligt och rasrisken stor. Tidpunkten var dessutom en lördagmorgon, en mycket tidig sådan, eftersom det var "martensafta" just den dagen och grävarna väntades hem till sina makor.¹³²

¹²⁷ Förslag till ny kyrkogård för Munkfors församling, Bror Almquist 1919, Gravkarta I. Lund 22.8.1920, Värmlandsarkiv,

¹²⁸ Gravkarta I. Lund maj 1935, Värmlandsarkiv.

¹²⁹ Martin Rahmbergs anteckningar 1960, arkivet Munkfors bibliotek.

¹³⁰ Ritning begravningskapell feb 1925 Bror Almquist, Värmlandsarkiv.

¹³¹ Martin Rahmbergs anteckningar 1960, arkivet Munkfors bibliotek.

¹³² Kyrkan, kyrkofrågor samt kyrkosången i Munkfors, Akt 71, arkivet Munkfors bibliotek.

1934 skedde en utvidgning av kyrkogården söder om kyrkan och söder om fastigheten Björkbacken. 1935 upprättades en gravkarta av Ivar Lund, vilken anger 287 familjegravar, 566 allmänna gravar och 42 barngravar. Centralt i området placerades en vattendamm med fontän, där marken belades med oregelbundet formade markplattor. På vardera sida om fontänen anlades två stora allmänområden. Familjegravarna anlades på de östra delarna och längs gångvägarna. Gravkartan visar en entré till kyrkogården vid områdets västra sida, vilken numera är borttagen.¹³³ Äldre foton och arkivhandlingar visar att området bl.a. var planterat med stamsyrener och spireabuskar.

1944 skriver sockenhistorikern Nils Helger om Munkfors kyrkogård: "Man har varit angelägen om att bibehålla så mycket som möjligt av den vackra naturen. De höga furorna och de vitstammiga björkarna runt templet stämmer besökaren till allvar och andakt. Mitt på kyrkogården har anlagts en större fontän, omkransad av planteringar."¹³⁴

1945 tas en ritning fram av John Wästlund för toaletter och förråd vid Munkfors kyrka.¹³⁵

1947 renoverades delar av den äldsta kyrkogårdsdelen efter ritningar av Edvard Jacobson. Ritningen visar att gångar av oregelbundet formade markplattor lades och att vissa nyplanteringar gjordes. På ritningen finns toalett- och förrådsbyggnaden inritad sydost om kyrkan.¹³⁶

1951 övergick fastigheten Björkbacken söder om kyrkan i kommunens ägo. Byggnaden revs och området införlivades med kyrkogården.¹³⁷

1952 togs förslag fram för anläggning av en stenmur längs kyrkogården västra sida. Ritningen visar att den nya muren skulle ansluta till "befintlig mur i norr och söder", vilket bekräftar att vissa mursträckor redan var anlagda vid denna tid. Den nya muren skulle utföras av "större sprängsten och stenskräv" och fogarna skulle utföras med cementbruk.¹³⁸

1954 togs ett skissförslag fram av Edvard Jacobson för nyanläggning av ett kvarter på södra sidan om kyrkan, där Björkbacken tidigare låg. Redan år 1962 sägs området vara halvt belagt, trots att planeringen för området inte var helt färdigt.¹³⁹

1959 gjordes en uppmätning över "det sydöstra kvarteret" av trädgårdsarkitekt Eric Darfeldt. Området var inte tagit i bruk för gravsättning ännu och hade vid denna tid en parkliknande karaktär med ett stort antal uppväxta träd, däribland vanlig gran, blågran och douglasgran. Utanför muren fanns enstaka lövträd som björk och hägg planterade. Här tänkte man sig en ceremoniplats och en urnkyrkogård och förslag för detta togs fram, vilket dock aldrig genomfördes.¹⁴⁰

1962 togs ritningar fram för belysning av kyrkogården. Belysningen utgjordes av lyktstolpar med klotformad armatur.¹⁴¹

¹³³ Gravkarta I. Lund 22.8.1920, Värmlandsarkiv.

¹³⁴ Helger 1944.

¹³⁵ Toaletter och förråd vid Munkfors kyrka, 25.5.1945 John Wästlund, Värmlandsarkiv.

¹³⁶ Förslag till renovering av äldre delen å Munkfors kyrkogård, sept. 1946 Edvard Jacobson, Värmlandsarkiv.

¹³⁷ Martin Rahmbergs anteckningar 1960, arkivet Munkfors bibliotek.

¹³⁸ Förslag för anläggning av stenmur, februari 1952, Värmlandsarkiv.

¹³⁹ Kvarter vid södra sidan om kyrkan, Edvard Jacobson 18.1.1954, Värmlandsarkiv.

¹⁴⁰ Karta över sydöstra kvarteret, 25.5.1959, Beskrivning av förslaget 29.5.1959 Eric Darfeldt, Värmlandsarkiv.

¹⁴¹ Belysning av Munkfors kyrkogård, 5.4.1962, Värmlandsarkiv.

1964 fullföljdes planeringen för det s.k. Björkbacksområdet söder om kyrkan. Edvard Jacobson som hade påbörjat planeringen under 1950-talet tog fram nya ritningar som också omfattade området omkring kyrkan. I talldungen söder om kyrkan anlades en sittplats med en försänkt damm.¹⁴² Kvarteret utformades med familjegravar i rader längs rygghäckar av häggmispel. Gångytor lades av smågatsten. Runt kyrkobyggnaden skedde nyplantering av olika sorters träd som blodlönn, lönn, rönn, björk och lind.¹⁴³

År 1970 omlades ca 145 meter av kyrkogårdsmuren, enligt uppgift från porten i söder fram till stentrappan mot väster. Arbetet utfördes av Skånska cementgjuteriet, Karlstad. Man raserade befintlig mur och murade upp den igen med betong som bindemedel.¹⁴⁴

1969 togs förslag fram av Edvard Jacobson till utvidgning respektive delrenovering av kyrkogården.¹⁴⁵ Kvarteren på vardera sida om gravkapellet omlades för urngravar och den mark sydost om kyrkobyggnaden där en toalettbyggnad tidigare varit belägen, den s.k. "toalettbacken", togs i bruk för gravsättning. Planteringsplanen visar att dessa kvarter skulle planteras med en yttre avgränsningshäck av häggmispel. Som bakgrund till gravvårdarna planterades rosenbuskar. Dessa finns inte kvar i dag. Kring kapellet skulle olika växter planteras såsom; bergtall, kornell, doftschersmin, ölandstok och skogsolvon. Kring vattendammen, belägen mellan kyrkan och kapellet, planterades oxbär.¹⁴⁶

1977 anlades kyrkogårdens sydöstra kvarter efter ritningar av arkitekt Friedhelm Boes, Edvard Jacobsons eftr. Landskapsarkitektbyrå. I förslaget önskade man behålla den kraftiga granplanteringen som en skärm mot centrumbebyggelsen i öster. Förslaget anvisade dessutom en skyddsplantering utanför kyrkogårdsområdet. I den första etappen skulle ett område längst ned i sydost anläggas. Ritningen visar rätlinjigt anlagda gravrader, med en mjukt slingrande gångväg i ytterområdet. Gångar i kvarteret lades av armerat gräs och servicestationer är planerade med avskiljande buskplantering.¹⁴⁷ Växtförslaget visar plantering av olika sorters träd som björkar, rönn, oxel, serbisk gran, tall och douglasgran. Rygghäckar av oxbär planterades liksom häggmispelbuskar. I kyrkogårdens sydöstra hörn gjordes en större buskplantering av häggmispel och slån. I kvarterets västra gräns, vid lindallén och huvudgången, sattes grupper av bergtall.¹⁴⁸ I den andra etappen skulle den nordöstra delen iordningställas för att få en avgränsning av kyrkogården mot öster. En befintlig mur skulle då förlängas tills den mötte granhäcken i norr, mot Uddeholms chefsbostad. Enligt ritningen skulle den östra muren byggas av natursten av en tidigare riven mur. Kärnan skulle bestå av "betongbruk och avfallssten", utan synligt bruk i fogarna. Under muren skulle fyllnadsgrus och gamla gravramar läggas, vilka tagits bort från familjegravsraden längs kyrkogårdens norra sida.¹⁴⁹ Redan under 1970-talet föreslogs också en ny ekonomibyggnad med ekonomigård i norr. Det skulle dock dröja ända in till 1990-talet innan anläggningen utfördes.

1984 totalförstörs Munkfors kyrka vid en omfattande brand. Efter branden togs den damm bort som var belägen mellan kyrkan och kapellet. Enligt uppgift skulle den utgöra ett hinder för räddningstjänsten vid framtida utryckningar.¹⁵⁰

¹⁴² Kvarter vid södra sidan av kyrkan, 15.6.1962 rev. 20.3.1963 Edvard Jacobson, Värmlandsarkiv.

¹⁴³ Planteringsritning, 15.6.1962 Edvard Jacobson, Värmlandsarkiv.

¹⁴⁴ Beställning av arbete enligt anbud 19.2.1970, Värmlandsarkiv.

¹⁴⁵ Förslag till utvidgning resp. renovering 18.10.1967 Edvard Jacobson, Värmlandsarkiv.

¹⁴⁶ Planteringsplan 18.7.1969 Edvard Jacobson, Värmlandsarkiv.

¹⁴⁷ Munkfors kyrkogård detaljer 07.11.1977 Edvard Jacobsons eftr. landskapsarkitektbyrå, Värmlandsarkiv.

¹⁴⁸ Planteringsritning 07.11.1977 Edvard Jacobsons eftr. landskapsarkitektbyrå, Värmlandsarkiv.

¹⁴⁹ Munkfors kyrkogård detaljer 07.11.1977 Edvard Jacobsons eftr. landskapsarkitektbyrå, Värmlandsarkiv.

¹⁵⁰ Uppgift från Morgan Thyberg.

1986 togs en trädvårdsplan fram av Ingrid Godin, AB Jacobson & Widmark.¹⁵¹

1987 togs ritningar fram av Jerk Alton för en ny markplanering runt kyrkan, samt för området mellan kyrkan och kapellet. En asfaltsbelagd yta gavs en indelning i kvadrater genom gatsten. Framför kyrkporten gjordes en gångväg av gatsten i bågsättning.¹⁵²

Omkring år 1988 skedde en omläggning och lagning av den östra kyrkogårdsmuren efter ritningar av Friedhelm Boes, Landskapsarkitekterna Söderblom & Palm.¹⁵³ Enligt uppgift anlades mursträckan norr om grinden (i öster) med återanvända kvaderstenar från den eldhärdade kyrkan i Ransäter.¹⁵⁴

1989 anlades ett urngravskvarter söder om kapellet efter ritningar av AB Jacobson & Widmark. Förslaget utgick från områdets befintliga form. Några gravrader gavs därför bågform och förlades på båda sidor om en mjukt formad gångväg. En häck med samma form som gångvägen planterades och mot mitten av området lades en plattgång för att kunna ta sig runt inom gravområdet. En avdelning innanför de bågformade gravraderna anlades med rätlinjiga gravrader.¹⁵⁵

Under 1990-talets början infördes självvattnande blomlådor, s.k. Emperilådor, vid kyrkogårdens skötselgravar.¹⁵⁶

1991 togs en minneslund i talldungen norr om kyrkan i bruk.¹⁵⁷ Ett förslag till minneslundens gestaltning ritades av arkitekt Friedhelm Boes TKL-Konsult AB.¹⁵⁸ Förslaget tog fasta på områdets naturligt fina förutsättningar. Största delen av området skulle behållas och endast kompletteras med ny vegetation för att antyda minneslundens gränser mot slänten i väst och norr, samt mot befintliga gravar i öst och sydost. En befintlig väg breddades något för att ge plats åt sittplats och smyckningsplats. Marken belades med glavaskiffer i polygonmönster. Växter skulle anpassas till befintlig natur och tidigare använda sorter på kyrkogården. Det var viktigt att hålla växtligheten i övergången mot slänten i väster låg, för att "bibehålla synkontakten med Klarälvdalen". En planerad gångstig av gatsten kring jordningsområdet utgick av kostnadsskäl.¹⁵⁹ En parksoffa av svängd form som ritningen visar kom inte heller till utförande. I samband med anläggandet av minneslundens togs enligt uppgift också en gångväg bort som gick tvärs över området, mellan kyrkan och trappan i väster.¹⁶⁰

1994 gav Länsstyrelsen tillstånd att uppföra en ny ekonomibyggnad med bårhus.¹⁶¹

Under åren 2003-2006 är den östra muren under diskussion och utredning. Ca 150 meter var i stort behov av åtgärder eftersom grundläggning och utförande var bristfälligt. Muren revs och som avgränsning planterades istället en måbärshäck.¹⁶²

2015 togs en trädvårdsplan fram av Broussard Arborist AB, Sollebrunn.

¹⁵¹ Trädvårdsplan, 24.01.1986, I. Godin AB Jacobson & Widmark, Värmlandsarkiv.

¹⁵² Idéförslag markbehandling, 16.07.1987 Jerk Alton, Värmlandsarkiv.

¹⁵³ Murentreprenad, 09.03.88 F. Boes, Landskapsarkitekterna Söderblom & Palm, Värmlandsarkiv.

¹⁵⁴ Meddelande 03.06.2003 Meddelande Länsstyrelsen, Värmlands Museum.

¹⁵⁵ Beskrivning till förslag, 09.11.1984, AB Jacobson & Widmark, Värmlandsarkiv.

¹⁵⁶ Morgan Thyberg.

¹⁵⁷ Länsstyrelsens beslut 1991.09.25 ärende 225-10893-1991, Länsstyrelsen i Värmland.

¹⁵⁸ Länsstyrelsens beslut 1991.09.25 ärende 225-10893-1991, Länsstyrelsen i Värmland.

¹⁵⁹ Protokoll 1991.04.18, Munkfors-Ransäters pastoratskyrkoråd, Forshaga-Munkfors församling.

¹⁶⁰ Uppgift från Morgan Thyberg.

¹⁶¹ Länsstyrelsens beslut 1994.06.14, Länsstyrelsen i Värmland.

¹⁶² Diverse arkivhandlingar, Värmlands Museum.

Förslag till ny kyrkogård för Munkfors församling, Bror Almquist 1919.
Avfotograferad ritning, Värmlandsarkiv.

Munkfors kyrka och kyrkogård år 1935. Söder om kyrkan, till höger i bild, skymtar fastigheten Björkbacken.
Foto: Värmlands Museum.

Kyrkvärden Hallberg poserar på "nya kyrkogården", anlagd 1934, med Björkbacken och kyrkan i fonden.
Foto: Einar Börjesson, Munkfors församlings arkiv.

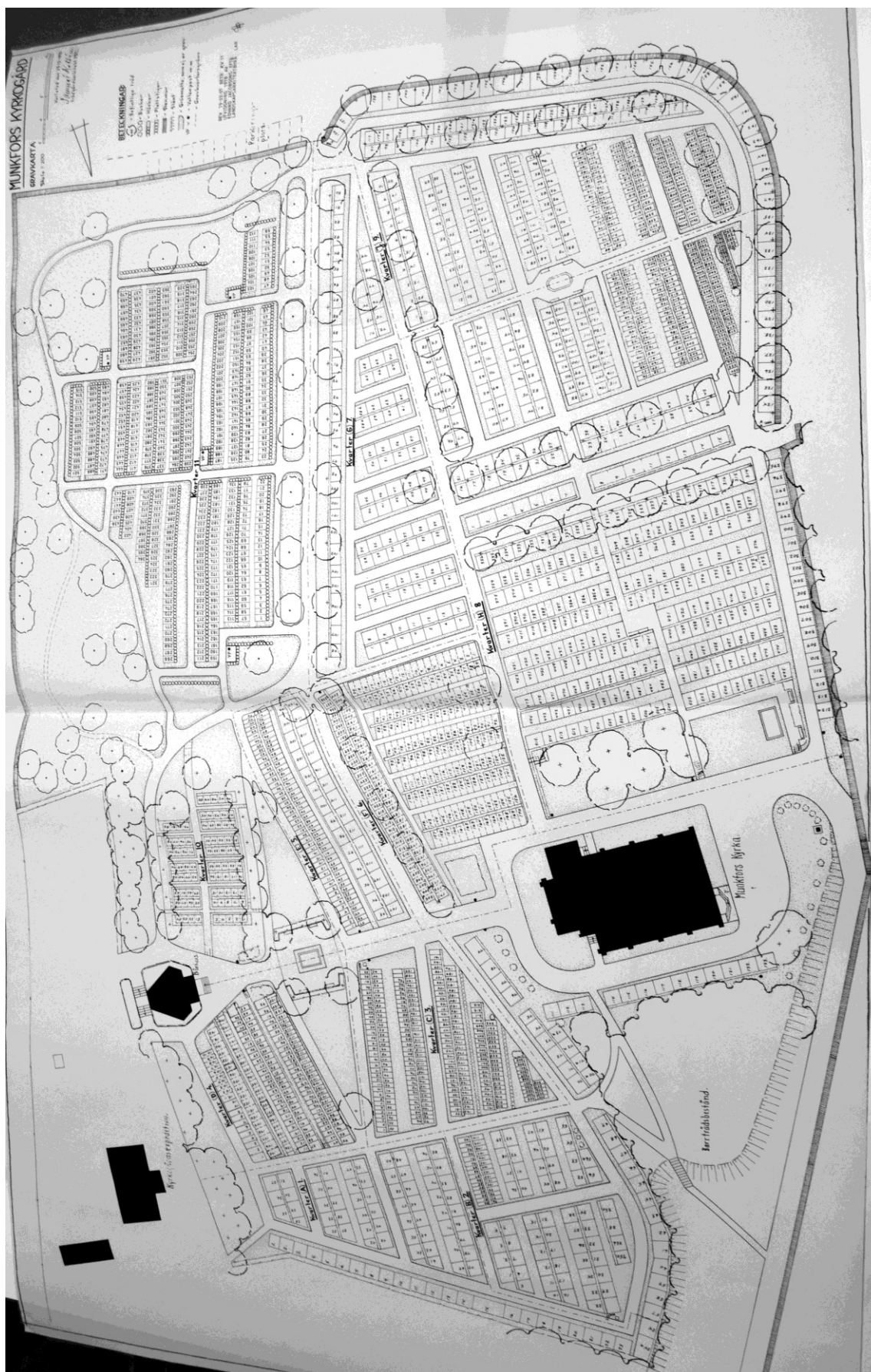
Munkfors kyrkogård 1952. Söder om kyrkan syns fastigheten Björkbacken och 1935 års utvidgning. I sydost syns ett parkliknande område planterad med olika sorters granar. Längre söderut ligger prästgården. Sydost om kyrkan ligger den s.k. toalettbacken med bekvämlighetsinrättning. I nordost syns enstaka bebyggelse vid det som är dagens centrum. Foto: Värmlands Museum.

Tidig bild från kyrkogården. Gravplatserna utgörs av mindre gravkullar som planterats. Korta pinnar markerar gravplatsens storlek. Foto: Ragnar Blomqvist, okänt år, Kulturmiljöbild, Raä.

Munkfors kapell med församlingshuset och kyrkvaktarens bostad i bakgrunden. Foto: Ragnar Blomqvist, okänt år, Kulturmiljöbild, Raä.

Gravkarta Munkfors kyrkogård, Samuel Kaldén 23.12.1970, avfotograferad ritning Värmlandsarkiv.

MUNKFORS KYRKOGRÅRD I DAG

Munkfors kyrka, invigd 1920 och återinvigd 1987 efter en brand, har sin placering centralt i samhället men ändå relativt ostört. I öster finns Munkfors centrum med flerbostadshus och kommunhus som närmsta bebyggelse. En öppen gräsyta med enstaka träd finns mellan dessa byggnader och kyrkogården. Söder om kyrkogården finns församlingshem, parkeringsplats och den f.d. prästgården. I väster finns en trädbevuxen brant sluttning ned mot en väg. Kyrkogården har kyrkan i det nordvästra hörnet och är anlagd på plan mark, förutom det senare anlagda området i sydost som p.g.a. utfyllnader befinner sig på en något högre nivå. En stenmur omgärdar kyrkogården i väster, söder samt ett stycke i öster. Där stenmuren slutar i öster tar en måbärshäck vid som yttre avgränsning. I norr utgör en hög granhäck avgränsning mot den intilliggande fastigheten. I nordväst finns en talldunge. Trädbeståndet på de äldre kyrkogårdsdelarna består till stor del av lindar men här finns också hästkastanj, lönn, rönn och björk. Granar finns planterade på den sydöstra kyrkogårdsdelen. Häckmaterialet i de äldre kvarteren utgörs av häggmispel och måbär, medan häckarna i de senare anlagda kvarteren utgörs av oxbär. I övrigt finns enstaka planteringar av syrenhortensia, rosenbuskar och slånbär. Gången omkring kyrkan samt gången mellan kyrkan och kapellet är asfalterad. Övriga gångar är belagda med grus. Plattgångar av skiffer förekommer i de äldre kvarteren och i det sydöstra området finns gångar av armerat gräs. I kvarter 4, 10 och 12 finns också plattgångar av sjösten.

Kyrkogården, som utvidgats vid ett flertal tillfällen, består i dag av tolv kvarter med en minneslund belägen i talldungen norr om kyrkan. Öster och söder om kyrkan finns relativt stora s.k. allmänområden, där enskilda gravsatts utan gravrätt i löpande följd. Allmänlinjerna består i stort av en grupp mindre, låga stenar och hållar. Flertalet är enkla i utförandet, men några har fint arbetad dekor. Några enstaka järnvårdar förekommer och endast ett träkors finns på kyrkogården.

Kyrkogården hör till de yngsta i länet, och flera av kvarteren karaktäriseras därför av homogent utformade gravvårdar i enlighet med senare tiders ideal. Kvarteren är rätlinjigt anlagda med rygghäckar. Kvarter 12, som är det senast anlagda kvarteret, är dock friare i sin utformning med mjukt formade gravrader. De äldsta gravvårdarna är från 1920-talet och återfinns norr och öster om kyrkan. Dessa vårdar uppvisar variation både i storlek och form. Intressanta är de gravvårdar med inskriptioner som har koppling till Munkfors bruk och samhällets näringar. Som på många andra kyrkogårdar har grusgravar, stenramar och skiljehäckar tagits bort. Endast två gravplatser har bevarat stenram. En gravplats omgärdas av ett smidesjärnstaket. Av intresse är skådespelaren Fridolf Rudins (1895-1935) minnesvård norr om kyrkan, försedd med ett porträtt av Rudin.

Särskilt anlagda sittplatser för kontemplation finns vid två olika platser söder om kyrkan. Mellan kyrkan och kapellet finns ytterligare en anlagd sittplats. Flera av kyrkogårdens servicestationer är omgärdade av häckar.

Lindar utgör kyrkogårdens trädkrans. Bilden visar ett kvarter i söder där det finns familjegravar och s.k. allmänområden.

Vy över kvarter 11 som anlades under 1970-talet. I kvarteret finns träd som rönn och oxel. Tallar och granar utgör yttre avgränsning mot öster. I väster finns en lindallé.

Gravplatskarta

1 cm = 2 meter

KVARTER

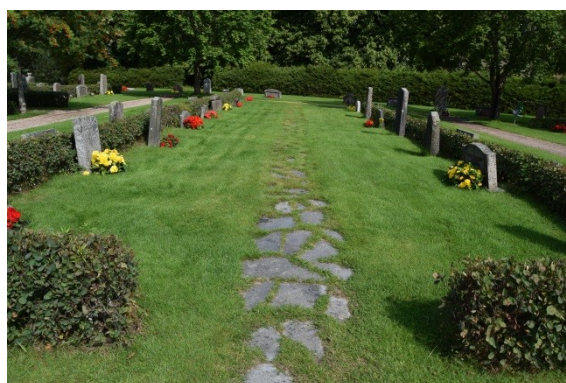
Munkfors kyrkogård är i dag indelad i tolv kvarter som benämns 1-12. Minneslunden är belägen norr om kyrkan, i anslutning till en talldunge.

Kvarter 1 består av familjegravar förlagda längs rygghäckar av häckmispel. Vid gravradernas slut finns också sidohäckar. En gravrad utan rygghäck finns också förlagd längs gångvägen i norr. Ett stycke längre norrut finns en hög granhäck som har funktion av yttre avgränsning. Längs den norra gångvägen, på södra sidan, finns en rad med rumsskapande lönnar. Kvarteret genomkorsas av grusgångar samt av gångar lagda av oregelbundet formade skifferplattor. I kvarteret finns kyrkogårdens första gravplats från 1920. Här finns också en gravvård från 1918, tillkommen två år innan kyrkogårdens invigning. Förklaringen är att stoftet har flyttats hit från Ransäters kyrkogård. Läs mer i kapitlet *Mycket värdefulla gravvårdar*. Flera gravvårdar härrör från 1920-talet och karaktäriseras av höga smala gravvårdar, vilket är särskilt tydligt längs norra gångvägen. I kvarteret finns också senare tillkomna gravvårdar som är låga och breda.

Kvarter 2 består av familjegravar förlagda längs rygghäckar av häggmispel. Vid gravradernas slut finns sidohäckar. Gravraden på andra sidan om gångvägen i väster hör också till kvarteret. Några gravplatser finns på andra sidan häcken, vända in mot minneslunden. Direkt norr om kyrkan finns också en gravrad mot en måbärshäck. Här vilar flera kyrkvårdar. I kvarteret finns grusgångar och gångar av oregelbundet formade skifferplattor. Tre rönnar står på rad i kvarterets mitt samt två stycken vid gravraden norr om kyrkan. I norr finns en lönn samt en kastanj. Västerut finns minneslundens talldunge. Vid två gravplatser finns kyrkogårdens enda bevarade stenramar. Här finns också kyrkogårdens enda gravplats omgärdad av smidesjärnstaket. I övrig förekommer både höga smala stenar från 1920-talet och senare stenar som är låga och breda. I väster står Fridolf Rudins höga gravvård.

Kvarter 1

Kvarter 1

Kvarter 2

Kvarter 2

Kvarter 3 utgörs av ett stort f.d. allmän-
område där man kan följa gravsättning
av enskilda under åren 1923-1932.

Huvuddelen av gravvårdarna finns i en
stor gemensam gräsyta. I kvarteret finns
grusgångar och gångar av oregelbundet
formade skifferplattor. Kvarteret har en
yttre avgränsning i form av låga
häggmispelhäckar. En avdelning i väster
har rygghäckar av måbär. Kvarterets
hörn markeras i norr av en hästkastanj
och i söder av två lönnar. Kvarteret
karaktäriseras av mindre högsmla
stenar och hållar. Flertalet är enkla i
utförandet och några har fint arbetad
dekor. Här finns också ett exempel på en
gjuten gravvård. Vissa gravplatser har
tagits i bruk för familjegravar efter att
allmänlinjerna upphört.

Kvarter 4 är ett f.d. allmänområde nära
kapellet, som omlagts för familjegravar
under 1960-talet. Rygghäckarna utgörs
av häggmispel och i gräsytan finns smala
gångar lagda med sjöstensplattor. Längs
kvarterets norra del står två häst-
kastanjer. Vid kapellet i öster finns en
björkdunge med inslag av asp. Många
gravvårdar kännetecknas av låga och
breda gravstenar i likartad form. Här
finns dock flera bevarade gravvårdar från
1920-talet, däribland en hög vård i
sand/kalksten med en s.k. änglaflykt i
relief. En annan framträdande vård är
tillverkad av smidesjärn och är rest vid en
barngrav. Här finns fler äldre barngravar.
Det kan också nämnas att fabriks-
arbetaren och skulptören Axel Florins
(1907-1993) familjegrav finns i detta
kvarter.

Kvarter 3

Kvarter 3

Kvarter 4

Kvarter 4

Kvarter 5 är ett f.d. allmänområde som består av fyra långa gravrader med rygghäckar av häckmispel. I södra delen står en lind och en lönn. Genom kvarteret går en gång av oregelbundet formade skifferplattor. Kvarteret har lagts om och tagits i bruk för förnyad gravsättning. Särskilt tydligt är det i gravraden längs gångvägen i öster. Här finns enbart nya gravvårdar från 1990-2000-talet. I de övriga gravraderna finns gravvårdar från 1980-talet samt några mindre och enkla gravvårdar från 1930-talets början.

Kvarter 5

Kvarter 6 anlades sydost om kyrkan vid 1970-talets början. Kvarteret består av en avdelning med rätlinjigt anlagda gravrader, samt en lång gravrad vänd mot gångvägen i öster. Gångvägar saknas i kvarteret. Rygghäckarna utgörs av häggmispel. Inne i kvarteret står fyra höga tallar. I den norra delen närmast kyrkan finns en öppen gräsyta avgränsad med två stora rosenbuskar. Gravvårdarna som härrör från 1970-talet och framåt har likartad form. Här finns övervägande låga och breda familjegravvårdar.

Kvarter 5

Kvarter 7 anlades för familjegravar i samband med 1935 års utvidgning, och är beläget vid kyrkogårdens södra entré. Kvarteret följer huvudgångarna norrut och består av två delar. I den östra delen är gravraderna olika långa eftersom de är anpassade efter kvarterets kilform. Rygghäckarna utgörs av måbär och här finns tre hästkastanjetråd. Den västra delen av kvarteret består av en lång gravrad utan rygghäck, som är anlagd utmed gångvägen. I gräsytan finns lindar som är del av en lindallé. Gravvårdarna är tillkomna under 1940-1950-talet och kännetecknas av låga breda gravvårdar i diabas, röd och grå granit. Bland dessa stenar återfinns titlar som "f.d. stallmästaren", "skräddarmästare", "slaktare", "förman" och den förkortade titeln "snick.".

Kvarter 6

Kvarter 7

Kvarter 8 och 9. 1935 års utvidgning omfattar (vid sidan av kv 7) södra delen av kvarter 8 samt kvarter 9. Se översikt. Södra delen av kvarter 8 har liknande utformning som kvarter 9. Mitt i området, mellan de båda kvartererna, finns en damm med sittplats. Ett f.d. allmänområde är beläget i väster. Inom kvarter 8 kan gravsättning i den allmänna linjen följas under perioden 1939-1946. Längst i väster finns också särskilda rader för barngravar. Inom kvarter 9 kan gravsättningen i den allmänna linjen följas under perioden 1935-1959.

Avdelningar för familjegravar finns i öster och norr. Här finns rygghäckar av måbär. Gångar inne i kvartererna är lagda med skifferplattor, både med rektangulär form som av oregelbundet formade. Lindar finns som en trädkrans kring de båda kvartererna.

En gravrad är också förlagd längs muren och gångvägen, som i sydvästra hörnet löper i en mjuk bågform. Här har gravsättning främst skett under 1940-1950-talet. Vårdarna är låga och breda, och flera är försedda med inskriptioner.

Den norra delen av kvarter 8 är anlagd senare, förutom gravraden längs muren som togs i bruk under 1930-talet. Norra delen av kvarter 8 utgörs av den gamla fastigheten Björkbacken, vilken införlivades med kyrkogården under 1950-talet. Området planerades dock klart först under 1960-talet. Vid sidan av gravraden längs muren finns här tio familjegravsradar längs rygghäckar av häggmispel. Varje gravrad avslutas med en sidohäck. Gravvårdarna är övervägande från 1960-talet. Gångarna i den här delen av kvarteret är lagda av smågatsten. Söder om kyrkan finns en talldunge där sittplats och en försänkt damm finns.

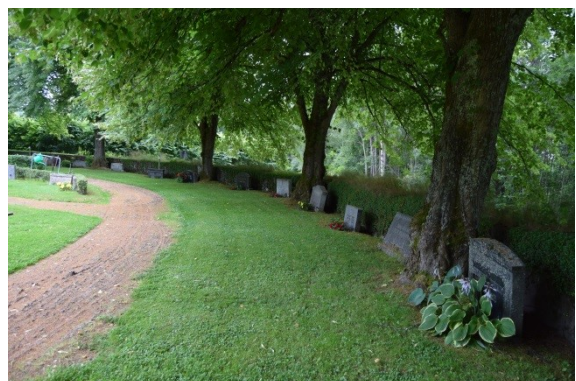
Kvarter 8 och 9, det f.d. allmänområdet.

Kvarter 8, norra delen.

Kvarter 9

Kvarter 9

Kvarter 10 är beläget intill kapellet på den äldre kyrkogårdsdelen, och har omlagts för urngravar vid 1970-talets början. En låg avgränsande häck av häggmispel finns i norr samt i söder. En trädrad av rönn avgränsar i väster och i öster. Söder om kvarteret avgränsar några björkar. Mitt i kvarteret finns en gång lagd av sjöstensplattor. Gravvårdarna står "rygg mot rygg" i en gemensam gräsyta.

Kvarter 10

Kvarter 11 är ett stort kvarter som anlades omkring 1978. Här fanns tidigare ett parkliknande område med många granar av olika sort. Tallar och granar finns fortfarande kvar som yttre avgränsning mot öster. Även några björkar förekommer i ytterkanterna. Inne i kvarteret finns rönn och oxel planterat. I väster finns en lindallé som utgår från kyrkogårdens entré i söder. Omkring kvarteret går en mjukt formad gångväg. I övrigt är kvarteret rätlinjigt anlagt med gångar av armerat gräs. Rygghäckarna utgörs av oxbär. I öster är häckarna låga vilket ger en öppen karaktär. I väster är häckarna högre och här finns dessutom sidohäckar vid gravradernas slut, som bildar olika rum.

Kvarter 11

Kvarter 12 anlades 1989 och är ett urngravskvarter med en friare form än övriga kvarter. En mjukt formad gångväg omringar kvarteret. En oxbärshäck med gravrader på båda sidor tar upp gångvägens form. En gång av sjöstensplattor leder in i kvarteret. Platsen innanför häcken består av ett antal rätlinjiga gravrader med gravvårdar i gemensam gräsmatta. I den bakre delen av denna avdelning finns en fond av rododendronbuskar och enar. Ett antal granar, tallar och björkar finns planterade i omgivningen. Dock har kvarteret en öppen karaktär och utblickar ges mot centrumbebyggelsen i öster.

Kvarter 11

Kvarter 12

Minneslunden vid Munkfors kyrkogård invigdes 1991.

Minneslunden är anlagd i en befintlig talldunge norr om kyrkan och togs i bruk år 1991. Skissförslaget av arkitekt Friedhelm Boes tar fasta på områdets naturligt fina förutsättningar, där tallarna är av stor betydelse.¹⁶³ Häckar av häggmispel respektive måbär avgränsar mot intilliggande gravrader. Vid entrén finns en informationsskylt vars hållare är tillverkad vid Munkforsmedjan. Överst finns en flöjel med invigningsåret 1991. En gångväg lagd med oregelbundet formade skifferplattor leder fram till en smyckningsplats och sittplatser. Gångvägen leder vidare mot en trappa i väster. Vas- och ljushållaren har rund form och är tillverkad av Munkforsmedjan. Intill finns en lägre vas- och ljushållare tillverkad av Bogeruds svets & smide.¹⁶⁴ Vid smyckningsplatsen finns låga barrväxter. Sittplatserna utgörs av en parksoffa av modell Näfvevarns bruk, en bänk med vitt stativ och träsisst samt en stenbänk som tidigare stått vid Fridolf Rudins gravplats. I minneslunden finns en plastdamm försedd med en fontänsten. Vid dammen finns plantering av daggkåpa, funkia och sommarblommor. I minneslunden växer också kattfot.

Vas- och ljushållaren på bilden ovan, liksom skylthållaren vid minneslundens entré är tillverkade av Munkforsmedjan.

¹⁶³ Idéförslag minneslund, TKL-konsult AB 05.07.1991, Forshaga-Munkfors församling.

¹⁶⁴ Uppgift från Morgan Thyberg.

”Sådana höra Guds rike till” står på en smidesvård vid Munkfors kyrkogård.

INSKRPTIONER OCH TITLAR

Munkfors kyrkogård med invigningsåret 1920, hör till de yngsta i stiftet. Enligt nyare tiders ideal har man i de flesta fall valt att inte ange någon titel på gravvårdarna. De vårdar som har inskriptioner är därför värdefulla att bevara. Av särskilt intresse är förstås de titlar som anknyter till Munkfors bruk, vilket är den näring som varit av största betydelse för ortens tillblivelse. På kyrkogården vilar flertalet personer med titlarna verkmästare, förman och ingenjör. Här finns också titlar som övervalsmästaren, gjutmästaren, knippsmeden, plåtslagaren och Martinchef. En gravvård från 1964, brukschefen Gunnar Vinells, är försedd med den gamla symbolen för järn.

Här finns också en ”f.d. stallmästaren”, som arbetade vid brukets stall. Titeln trädgårdsmästaren finns på flera vårdar. På orten fanns förr flera handelsträdgårdar, och vid Munkfors bruksherrgård fanns både trädgårdsanläggning och handelsträdgård. Titeln faktor förekommer, vilket kan beteckna en person som har tillsynsansvar i en industri eller en person som är arbetsledare vid ett stort lantbruk. Till Munkfors bruk fanns en betydande jordbruksverksamhet knuten. Hit kan också titeln rättaren knytas.

Hemmansägaren är en vanlig titel på kyrkogårdar runt om i landet, ofta följt av ortnamnet. I Munkfors finns några få vårdar med den titeln. Järnvägen har haft stor betydelse för bygden, både som transportmedel och som arbetsplats. Vid kyrkogården finns titeln järnvägstjänsteman och banvakt. En gravvård är försedd med ett yrkesemblem, det bevingade hjulet.

Bland de mer ålderdomliga yrkestitlarna finns skomakarmästaren, skräddaremästaren, skorstensfejarmästaren, urmakarmästaren, slaktaren och fjärdingsmannen. Andra titlar som kan nämnas är stenarbetare, snickare, byggmästaren, målaren, posttjänsteman,

tandläkare, åkeriägaren, järnhandlaren och järnhandelsbiträde. Järnhandlare Einar Ajaxsons gravvård har i senare tid slipats om för att även rymma hustrun Alice yrkestitel som var damfrisörska. I regel är det mannens titel som anges på äldre gravvårdar, medan kvinnan endast anges som makan eller hustrun. På kyrkogården finns också inskriptionen sonhustrun. Några vårdar har inskriptionen moder. På kyrkogården finns familjegravar där enbart syskon vilar. Då finns exempelvis inskriptioner som syskonen eller bröderna.

Flera titlar med koppling till församlingen förekommer. Bland annat kyrkoherden, kantor, kyrkvärden samt två vårdar med inskriptionen "kyrkvärden ingenjör". På kyrkogården finns också en vård med titeln pastor tillsammans med orden "Gud är kärlek". Inom skolväsendet finner vi flera vårdar med titeln folkskolläraren. Här finns också den kvinnliga yrkestiteln folkskollärarinnan samt läraren och överlärare. Inom det militära finns en kapten och inom den musikaliska kåren finner vi en musikkorporal. Andra intressanta titlar på Munkfors kyrkogård är bildhuggare och fotograf. En gravvård tillkommen i senare tid har förkortningen R.N.O. vilket betyder Riddare av Nordstjärneorden.

Fridolf Rudins gravvård hör till en av kyrkogårdens mest framträdande, med Rudins porträtt i relief. Här finns också en inskription som berättar vem som ordnat den stora gravstenen "vänner reste värden".

På både äldre och nyare gravvårdar finns bibelhänvisningar, sentenser och psalmverser. Flera psalmer är hämtade ur Svenska Missionsförbundets sångbok. Bland inskriptionerna kan nämnas: "Jesus sade: jag är uppståndelsen och livet", "Såsom hjorten trängtar efter vattenbäckar så trängtar min själ efter dig, o Gud", "Till uppståndelsens morgon", "Alltid i vårt minne", "Alltid i våra hjärtan", "Herren är min herde", "Sådana höra Guds rike till", "Vår älskade mamma du var allt du var bäst", "Tack för att ni fanns, Barnen". En gravvård har inskriptionen "Vilar här i denna grav efter att ha tjänat Herren Jesus Kristus för många".

Enkelt formulerade inskriptioner som förekommer är exempelvis; "Här vila", "Vilorum för familjen", "Vilorum för NN och hans maka", "Vilorum för makarna", "Vår lille/lilla", "vår dotter", "Vårt allt", "Älskad Saknad".

VEGETATION

Träd

På den äldsta kyrkogårdsdelen omkring kyrkan, finns tallar, björkar, lönnar, lindar och hästkastanj. Tallarna växer direkt söder om kyrkan samt norr om kyrkan i anslutning till minneslunden. Lönnar utgör trädkrans längs kyrkogårdens norra sida. Inne i kvarteren finns hästkastanj, rönnar och lindar. En asp finns i närheten av kapellet. Tujor omgärdar sittplatsen som är belägen vid gångvägen mellan kyrkan och kapellet. I områdets yttre delar finns ett antal björkar, varav några är av sorten ornäsbjörk.

På 1935 års område finns en trädkrans av lindar. En lindallé leder fram mot kyrkan från den södra kyrkogårdsentrén. En lindallé finns också längs en gångväg norr om 1935 års område (kvarter 8). Rönnar omgärdar urngravskvarteret beläget söder om kapellet (kvarter 10). 1978 års område i sydost omges av en plantering av skogsgran, serbisk gran, tall och björk. Oxel och rönn växer inne i kvarteret (kvarter 11).

Vid församlingshemmet finns plantering av oxbärshäck, tujor, syren och rododendron. Runt byggnaden finns även höga björkar.

Häckar och buskar

En hög granhäck utgör yttre avgränsningshäck vid kyrkogårdens norra sida. Längs östra sidan finns en måbärshäck som yttre avgränsning. Innanför häcken, bakom kapellet finns också en avskärmande plantering av kornellbuskar. I gräsytan bakom kapellet finns en plantering av sibirisk ärtbuske. I de äldre kvarteren består häckarna av häggmispel och måbär. I de senast anlagda kvarteren (kvarter 11 och 12) består häckarna av oxbär, likaså häcken vid sittplatsen mellan kyrkan och kapellet. Avskärmande häckplantering finns kring flera av servicestationerna. Utanför den f.d. prästgårdens norra fastighetsgräns finns en hög lindhäck som utgör avgränsning mot kyrkogården.

I kyrkogårdens sydöstra hörn finns en plantering bestående av slånbär- och häggmispelbuskar. På marken under buskarna växer penningblad. Syrenhortensia på stam finns vid dammen på 1935 års område (mellan kvarter 8 och 9). Några rosenbuskar finns i kvarteret sydost om kyrkan (kvarter 6).

Övrig plantering

Rabatt finns omkring dammen på 1935 års område. Här växer astilbe, kärleksört och sommarblommor. Vid minneslundens damm finns en rabatt med plantering av dagglåpa, funkia och sommarblommor. I övrigt finns sommarblommor planterade i utplacerade krukor och stora glasfiberkärl. Kyrkogårdsmuren är avtäckt med en plantering av sedumväxter.

OMGÄRDNING OCH ENTRÉER

Kyrkogården omgärdas av en stenmur i söder, väster samt ett kort stycke i öster. Där muren slutar i öster tar en måbärshäck vid som avgränsning. I väster, i höjd med kyrkan, fortsätter muren längs den väg som leder ned mot den nordvästra entrén. Muren är anpassad till den sluttande marken och är byggd i avsatser. Kyrkogårdens norra sida avgränsas av en hög granhäck. Muren är lagd av stora stenblock med synligt bruk, troligen cement, och är avtäckt med sedumväxter.

Entrén i nordväst var den ursprungliga huvudentrén, då den ligger närmast den gamla landsvägen och det f.d. bruksområdet. I dag används inte entrén i samma utsträckning. Portstolparna är kraftiga och murade med bruk. Överst finns en täcksten som kröns av lyktor i smidesjärn. Grindarna är tillverkade av smidesjärn och det geometriska mönstret finns också i lyktornas form. Här kan också den höga "stenplint"/"entréstolpe" utanför kyrkan nämnas, som är murad i samma stil med en smideslykta överst. I anslutning till minneslunden och den nordvästra entrén, finns även en mindre väg med en trappa upp i slänten. Längs vägen står stenpollare förbundna av järnstänger och vid trappan finns ett trappräcke av gjutjärnsstolpar och handledare av järn.

Dagens huvudentré till kyrkogården finns i den södra muren, i anslutning till församlingshemmet och parkeringsplatsen. I muren finns smidda grindar, sannolikt tillverkade i samband med utvidgningen 1935. På vardera sida om entrén finns två smidda lyktor. Troligen tillverkades de till den östra entrén under 1980-talet. I samband med att muren i öster revs flyttades lyktorna till entrén i söder.

En entré med en trappa fanns tidigare i sydväst, men är borttagen. I den västra muren syns spår av en igensatt öppning.

I öster finns en entré där en asfalterad gångväg förbinder kyrkogården med bebyggelsen. Ett par höga portstolpar av sten flankerar ingången. Enligt uppgift flyttades de hit från en fastighet i Bliå, i samband med att muren revs.¹⁶⁵ Entrén var tidigare försedd med en grind i samma utförande som den södra grinden. Den förvaras i kapellets källarvåning, då gångjärnen inte passar till de ditflyttade portstolparna.

Väg i anslutning till nordvästra entrén. Muren är byggd i avsatser.

Trappa i anslutning till minneslunden och den nordvästra entrén.

¹⁶⁵ Uppgift från Morgan Thyberg.

Entré i nordväst med grind av smidesjärn. Kraftiga portstolpar kröns av lyktor av smidesjärn.

Närbild av lykta vid nordvästra entrén.

Entré i söder med grind av smidesjärn. På vardera sida om ingången står lyktor av smidesjärn.

Entréstolpe utanför kyrkan.

Grindar av smidesjärn förvaras i kapellet. Grindarna vid södra entrén har lika utförande.

Närbild av lykta vid södra entrén.

Östra entrén. Här står portstolpar som flyttats hit från en fastighet i Blia.

BYGGNADER

Kyrkan som invigdes 1920, ritades av arkitekt Bror Almquist i en nationalromantisk stil med inslag av jugend. Den 20 december år 1984 brann kyrkan, men kom att återuppföras på de kvarstående murarna. Nya ritningar togs fram av arkitekt Jerk Alton, vilka i huvudsak byggde på Bror Almquists ursprungliga gestaltning. Den 27 september 1987 invigdes den nya kyrkan. Interiört finns ett fåtal bevarade inventarier från den förra kyrkan. Kyrkan är tvåskeppig med ett sidoställt västtorn. Den är uppförd av tegel med vitputsade fasader och synliga ankarslutar. Taket är täckt av lertegel och tornet är plåtklätt.¹⁶⁶

Kapellet uppfördes enligt uppgift åren 1925-27, efter ritningar av Bror Almquist.¹⁶⁷ Kapellet är uppfört av tegel med vitputsade fasader och spånbelagt tak. Byggnaden innehåller ett f.d. bårhus i källarvåningen.

Församlingshemmet uppfördes efter ritningar av Jacob van den Brink, Skanark AB, daterade 1969-70.¹⁶⁸ Här finns bl.a. expedition och personalutrymmen. Byggnaden består av två låga huskroppar byggda i souterräng. Församlingshemmet har tegelfasad med partier av brun träpanel. Vid entrén finns en loggia.

Ekonomibyggnaden med bårhus uppfördes efter Länsstyrelsens tillståndsbeslut år 1994.¹⁶⁹ Här finns också garage, förråd och toaletter för kyrkogårdsbesökare. Fasaden är klädd med faluröd lockpanel och taket är belagt med tegel. Ett falurött träplank utgör avgränsning i nordväst.

Förrådet, en f.d. redskapsbod, utanför granhäcken i norr, tillhörde tidigare Uddeholms fastighet. Här fanns en trädgårdsanläggning och växthus.¹⁷⁰ Ekonomibyggnaden visar på en stor omsorg beträffande utformningen. Fasaderna är spritputsade med slätputsade hörn samt släta omfattningar kring dörr och fönster. Dörrarna är försedda med s.k. fiskbenspanel. Taket är belagt med lertegel och under takfallen finns en kraftig profilerad takfot. Fönsteröppningarna är höga och försedda med tätspröjsade bågar i grön kulör.

Den f.d. prästgården uppfördes åren 1921-1922.¹⁷¹ Fastigheten är sedan några år tillbaka i privat ägo. Byggnaden har fasader av lockpanel i bruten vit kulör och tak av lertegel. Höga häckar avgränsar tomten mot kyrkoanläggningen.

¹⁶⁶ Bebyggelseregistret, Raä.

¹⁶⁷ Martin Rahmbergs anteckningar 1960, arkivet Munkfors bibliotek. Ritning begravningskapell feb 1925 Bror Almquist, Värmlandsarkiv.

¹⁶⁸ Ritningar församlingshem, 1969-1970 Jacob van den Brink Skanark AB, Värmlandsarkiv.

¹⁶⁹ Länsstyrelsens beslut 1994.06.14, Länsstyrelsen i Värmland.

¹⁷⁰ Uppgift från Morgan Thyberg.

¹⁷¹ Martin Rahmbergs anteckningar 1960, arkivet Munkfors bibliotek.

Munkfors kyrka sedd från sydväst.

Munkfors kyrka sedd från nordost.

Kapellet.

Interiör bild från kapellet.

Församlingshemmet.

Ekonomibyggnaden.

Förrådet, en f.d. redskapsbod.

Den f.d. prästgården, numera privatbostad.

ÖVRIGT

Meditationsplatser

En särskilt anlagd sittplats finns nära kyrkan i sydväst, intill en talldunge. Här finns en försänkt rektangulär damm, avtäckt med grythytteskiffer. Platsen inramas av hägg-mispelhäck. En gång lagd med gatsten leder också runt platsen. Här finns en bänk placerad samt ett stort planteringskärl för sommarblommor.

Längre söderut, mellan kvarter 8 och 9 finns en anlagd sittplats invid en damm. Här finns en korsande gång lagd med oregelbundet formade skifferplattor. Platsen omges på ena sidan av två syrenhortensior. Här finns också en servicestation. Dammen är åttkantig och gjuten. Insidan är målad blå och utsidan är klädd med medelstora naturstenar lagda i bruk.

Längs vägen mellan kyrkan och kapellet finns en särskilt anlagd sittplats omgiven av tujor och oxbärshäck. Mitt i gången fanns tidigare en damm. Denna togs bort efter kyrkobränden, med anledning av krav på framkomlighet för räddningstjänstens fordon. Marken består av asfalt och mönsterlagd gatsten. På vardera sida om gångvägen står en placerad bänk samt planteringskärl för sommarblommor. Utanför sittplatsen, både mot norr och söder, finns en öppen triangelformad gräsyta. I den norra stenytan återfinns en stenbänk. En särskilt anlagd sittplats finns även i den tidigare beskrivna minneslunden.

Bänkar och belysning

På kyrkogården finns flyttbara bänkar utplacerade. De har vitt järnstativ och sits av brunt trä. I minneslunden står en parksoffa av modell Näfveqvarns bruk. På kyrkogården finns två låga stenbänkar som tidigare stått vid Fridolf Rudins gravplats.

Kyrkogårdens belysning utgörs av gröna lyktstolpar med klotarmatur i klarglas. Vid trappan i anslutning till minneslunden utgörs armaturen av en klassisk gaslyktemodell. Lyktor av smidesjärn finns på portstolparna vid nordvästra entrén samt vid södra entrén. Utanför kyrkan finns också en lykta på en hög stenplint/"entréstolpe".

Servicestationer

Kyrkogårdens servicestationer är försedda med vasställ, redskapsställ, säckhållare i trä med plåtlock, tunna för kompost samt enkla vattenposter. Flera av servicestationerna omgärdas av häckar.

Sittplats med damm sydväst om kyrkan.

Utplacerad bänk invid en syrenhortensia.

Sittplats med damm söder om kyrkan, mellan kvarter 8 och 9.

Närbild damm, vid sittplats mellan kvarter 8 och 9.

Stenbänk på gamla kyrkogårdsområdet.

Servicestation i kvarter 8.

Sittplats längs vägen mellan kyrkan och kapellet. Belysning utgörs av gröna lyktstolpar med klotarmatur i klarglas.

Servicestation i kvarter 11.

SAMMANFATTNING AV MUNKFORS KYRKOGÅRDS KARAKTÄRSDRAG

Munkfors kyrkogård är centralt beläget i samhället, men ligger ändå relativt ostört. Kyrka och kapell liksom den äldre kyrkogårdsdelen är ritat av Bror Almquist och utgör en samlad miljö med drag av en historiserande stil. Kopplingen till Munkfors bruk och järnhantering är betydelsefull och finns i form av olika smidesdetaljer som grindar, lyktor, minneslundens skylt samt ljus- och vashållare. Här finns också smidesvårdar och ett bevarat smidesstaket. Många av gravvårdarnas inskriptioner har koppling till bruket liksom till andra intressanta näringar på orten.

Kyrkogården har rätlinjigt anlagda kvarter, indelade av rygghäckar. Endast det senast anlagda kvarteret har en friare utformning med mjukt formade gravrader. Viktiga element som bidrar till kyrkogårdens karaktär är; muren med plantering av sedumväxter, entréstolparna med belysning, grusgångar, plattgångar, häckar och solitärt planterade buskar. Trädkransen av lindar liksom lindalléerna ger kyrkogården en lummig karaktär. Träden är betydelsefulla för rumslighet och skugga. Norr och söder om kyrkan präglas miljön av höga tallar, medan det senare anlagda området i sydost får karaktär av mindre träd som oxel och rönn. I det östra området finns också tall, gran och björk. De f.d. allmänområdena öster och söder om kyrkan, har en öppnare karaktär då rygghäckar eller bakgrundsplantering av buskar saknas. Här finns en grupp gravvårdar av mindre och av enklare slag.

Familjegravar är på tidstypiskt vis förlagda längs gångvägar och i kvarterens ytterkanter. 1920-talets gravvårdar uppvisar variation i form och storlek, medan senare anlagda kvarter präglas av stor homogenitet. Gångvägen i norr och nordväst är ett viktigt stråk med intressanta gravvårdar från 1920-talet, däribland Fridolf Rudins höga minnesmärke. Likaså finns ett viktigt stråk längs med muren i söder och väster, med många intressanta familjegravar från 1940-50-talet. Gravvårdarna är stora, låga och breda samt försedda med intressanta inskriptioner. I det kilformade kvarteret direkt vid kyrkogårdens södra entré (kvarter 7) finns också flera gravvårdar med inskriptioner från samma tid.

LAGSKYDD

Begravningsplatsen är tillkommen före 1940 och skyddas därmed av kulturmiljölagens 4 kapitel 13 § som säger "I fråga om en begravningsplats som anlagts före utgången av år 1939 krävs tillstånd av länsstyrelsen för att väsentligt ändra begravningsplatsen". Tillstånd krävs alltid för utvidgning och för uppförande eller väsentlig ändring av byggnader, murar, portaler eller andra fasta anordningar. Detta skydd omfattar även de delar av kyrkogården som är tillkomna efter 1939.

Munkfors kyrka invigdes 1987 och är en av stiftets moderna kyrkor (uppförda efter 1940) som efter beslut år 1990 getts skydd enligt kulturmiljölagen. Vid frågor kring förändringar och tillstånd kontakta gärna Länsstyrelsen i Värmlands län.

ATT SÄRSKILT TÄNKA PÅ I FÖRVALTNING OCH ANVÄNDNING AV MUNKFORS KYRKOGRÅRD

Viktigt för helheten

- Munkfors kyrka och kyrkogård ligger centralt i samhället men ändå relativt ostört. Skyddsplantering ska bibehållas mot omgivande bebyggelse.
- Stenmuren som omger kyrkogården är ett viktigt arkitektoniskt element och avgränsar kyrkogården både fysiskt och symboliskt från omgivningen. Stenmuren ska bevaras.
- Kyrkogårdens ingångar med grindar och lyktor av smidesjärn. Grindar och lyktor ska bevaras och vårdas med traditionella material och metoder. Undanställda grindar ska förvaras på ett sätt som inte minskar det kulturhistoriska värdet, och om möjligt, återplaceras på den plats där de historiskt hör hemma.
- Kyrkogårdens gångar bör ha bevarad sträckning och beläggning.
- Plattgångar och plattstigar ger struktur i kvarteren och bör bevaras.
- Viktiga platser i anläggningen är särskilt anlagda sittplatser för kontemplation. Sittplatserna bör bevaras; de båda sittplatserna vid vattendammarna söder om kyrkan, samt sittplatsen mellan kyrkan och kapellet, vilken markeras av tujor.
- Servicestationer ska vara noga planerade och anlagda så att de inte inkräktar på gravplatser.
- Mycket värdefulla gravvårdar, som är i församlingens ägo, ska inte avlägsnas från befintlig plats, ändras eller återupplåtas.
- Värdefulla gravvårdar, som är i församlingens ägo, bör bevaras och bör inte avlägsnas från befintlig plats. När en gravanordning som klassats som värdefull är/blir återlämnad kan gravvården/gravplatsen återanvändas, exempelvis genom att man slipar ned inskriptioner och gör nya. Dekor bör dock sparas. I de fall där inskriptionen bedöms vara av kulturhistoriskt intresse bör återupplåtelse ske utifrån vad som bedöms lämpligt i varje enskilt fall. En möjlighet är att man vänder på gravvården och gör en ny inskription. På så vis bevaras inskriptionen till eftervärlden. Återanvända gravvårdar bör försees med recyclingsymbol för att redovisa förändringen och för att uppmärksamma eventuell inskription på baksidan. I vissa fall kan originalstenen lämnas orörd och en ny liggande sten tillföras.

Viktigt för de olika delarna

- Placering av nya gravvårdar bör ske under överinseende av kyrkogårdsförvaltningen för att säkerställa att gravvården hamnar i rätt läge.
- Nya gravvårdar på återupplåtna gravplatser bör anpassas efter karaktären för respektive område, vad gäller storlek, form och material. Huvudmannen ska upplysa gravrättsinnehavare om vikten av att värna de kulturhistoriska värdena vid återupplåtelse av gravplats.
- Kvarter 1, 2, 3 ligger nära kyrkan och har en tidstypisk karaktär som bör bevaras, med gravvårdar i varierande storlek och form från 1920-talet. Tillförsel av nya gravvårdar ska ske under noga övervägande och anpassas vad gäller storlek, form och material för att harmoniera med miljön och omgivande gravvårdar. Återanvändning kan med fördel komma i fråga i dessa områden.
- Kvarter 3, förnyad gravsättning i den f.d. allmänlinjen bör undvikas.
- Kvarter 7 samt familjegravsraderna i kvarter 8 och 9, har en tidstypisk karaktär som bör bevaras, med låga breda stenar. Tillförsel av nya gravvårdar ska ske under noga övervägande och anpassas vad gäller storlek, form och material för att harmoniera med miljön och omgivande gravvårdar. Återanvändning kan med fördel komma i fråga i dessa områden.
- Kvarter 8 och 9, förnyad gravsättning i den f.d. allmänlinjen bör undvikas.

Vegetation

- Antagen trädvårdsplan ska följas. Äldre planteringsritningar och växtförslag bör vara vägledande om man önskar söka tillstånd för nyplanteringar.
- Kvartershäckar liksom buskar utgör bakgrund till gravvårdar och servicestationer. De är betydelsefulla för kyrkogårdens struktur och karaktär och bör bevaras.
- Yttre avgränsningshäckar bör bevaras.
- Äldre perenna växter vid gravplatser bör bevaras i möjligaste mån.
- Murens avtäckning av torv och sedumväxter bör bevaras. Avtäckningen har en praktisk funktion men också miljöskapande värden. Det är viktigt att sköta om muren så att inte för mycket skräp samlas i det gröna.

MYCKET VÄRDEFULLA GRAVVÅRDAR MUNKFORS

* = Återlämnad grav

Gravnummer: MF1 10

Tillkomstår: 1924

Urvalskriterium: Inskription- titel, ortsnamn, tidstypisk, miljöskapande.

Karaktäristik: Hög smal tvådelad sten med bruten topp. Den övre delen har blomsterdekor i relief. Stor polerad namnplatta. Inskription: Hemmansägaren P. Peterson Mossängen *11/1 1856 +18/2 1924 hustrun Mari Peterson *19/10 1870 +29/5 1938 R. Peterson *25/6 1900 +22/7 1978.

Gravnummer: MF1 16*

Tillkomstår: 1922

Urvalskriterium: Inskription- titel, lokalhistoria, tidstypisk, miljöskapande. Enligt kyrkoboken bodde Olof Andersson Bergqvist i Bliä.

Karaktäristik: Hög smal tvådelad sten med svagt rundad topp. Klassicerande form som kan liknas vid entrén till ett tempel. Överst finns en stor korssymbol. Inskription: Skräddaremästaren Olof Bergqvist född 1862 död 1922 Nils Åke Peterson *1911 +1999 makan Margit *1916 +2003.

Gravnummer: MF1 21

Tillkomstår: 1920

Urvalskriterium: Tidstypisk- miljöskapande. I kyrkoboken står Karl Fredrik Becker antecknad som pensionär från Munkfors.

Karaktäristik: Hög smal sten med mjukt formad topp. Överst finns stiliserad växtdekor. Inskription: Karl Fredrik Becker *1841 +1920 hustrun Britta Stina *1837 +1961 sonen Kristian *1870 +1940.

Gravnummer: MF1 22

Tillkomstår: 1920

Urvalskriterium: Tidstypisk- miljöskapande, inskription- bibelvers, material- kalksten. Enligt kyrkoboken var Karl Johan Becker förman från Munkfors. I kyrkoboken finns även noteringen "Begravden av en metodistpastor".

Karaktäristik: Hög smal gravvård av kalksten med bågformad topp. Inskription: Familjegrav K. J. Becker född den 14/8 1862 död den 8/10 1920 SAK. 14:7 makan Maria Lovisa f. Asplund *13/1 1868 +27/5 1954.

Gravnummer: MF1 27

Tillkomstår: 1920

Urvalskriterium: Tidstypisk, miljöskapande, lokalhistoria. Enligt uppgift är detta kyrkogårdens första gravplats. Olof Emanuel Håkansson var förman i verkstaden vid Munkfors bruk. Han avled den 18 juni och begravdes den 27 juni 1920.¹⁷²

Karaktäristik: Medelhög sten med bruten topp. Överst finns symbolen av en strålende stjärna. Inskription: O. E. Håkansson 1872-1920 makan Emma 1873-1935 Gustaf Håkansson 1905-1977 makan Lilly 1906-1995.

Gravnummer: MF1 42

Tillkomstår: 1918

Urvalskriterium: Inskription- ortsnamn, tidstypisk, miljöskapande. Gravvården är kyrkogårdens äldsta, då den är tillkommen år 1918, två år innan kyrkogårdens invigning. Jan Henrik Henrikssons stoft har vid något tillfälle flyttats hit från Ransäters kyrkogård.

Karaktäristik: Tredelad gravvård med mellansockel. Uppåt avsmalnande mot pyramidformad topp. Överst finns en korssymbol. Dekor av murgröna. Inskription: J. H. Henriksson Tallåstorp *1843 +1918 hustrun Maria *1837 +1930 Ps. 4 v.9.

Gravnummer: MF1 85

Tillkomstår: 1924

Urvalskriterium: Inskription- titel, lokalhistoria, tidstypisk, miljöskapande. Folkskolläraren Nils Gustaf Sjöqvist var enligt kyrkoboken hemmahörande i Tallåsen. Sjöqvist var född i Ö. Ämtervik. Han tog folkskollärarexamen och slöjdlärarexamen år 1881. Han ska ha blivit erbjuden slöjdinstruktörsbefattning i Chile men avböjde och anställdes som folkskollärare inom Ransäters skoldistrikt 1882. Han tjänstgjorde i Munkfors från 1894 till sin pension 1919. Han var under flera år föreståndare för söndags-skolan samt var kamrer för Ransäters sparbank 1902-1924.¹⁷³

Karaktäristik: Medelhög, uppåt avsmalnande gravvård med bruten topp. Överst finns symbolen av en oljelampa. Inskription: Folkskolläraren N. G. Sjöqvist *1854 +1924 makan Kristina *1857 +1929.

Gravnummer: MF2 11*

Tillkomstår: 1931

Urvalskriterium: Tidstypisk, miljöskapande. I kyrkoboken står att Karl Erik Norrman var fabriksarbetare i Munkfors.

Karaktäristik: Hög smal gravvård med bruten topp och akroterier. Stenen har en klassicerande form som kan liknas vid ingången till ett tempel. Överst i den stora namnplattan finns ett kors med en blomsterslinga. Inskription: K. E. Norrman *10/11 1852 +9/5 1933 hustrun Augusta Norrman f. Becker *4/3 1853 +12/5 1931 familjegrav.

¹⁷² Kyrkan, begravningar och kyrkosången i Munkfors, Akt 71, arkivet Munkfors bibliotek, samt uppgift från Ivar Håkansson, sonson till O. E. Håkansson.

¹⁷³ Helger 1944.

Gravnummer: MF2 16

Tillkomstår: 1926

Urvalskriterium: Inskription- titel, lokalhistoria, tidstypisk, miljöskapande, bevarad ramgrav. Johan Walfrid Eklund var enligt kyrkoboken förman från Munkfors.

Karaktäristik: Familjegrav med bevarad stenram. Medelhög tredelad gravvård. Överst finns en blomsterurna. Mellansockeln är profilerad och upptas av en stor namnplatta. Inskription: Förmannen J. W. Eklund *12.10.1874 +26.3.1926 hans maka Emma *1.1 1872 +24.6.1946.

Gravnummer: MF2 22

Tillkomstår: 1926

Urvalskriterium: Inskription- titel, lokalhistoria. Anders Henrik Göthberg var verkmästare och politiker (liberal), i riksdagen kallad *Göthberg i Munkfors*. Anders Henrik Göthberg började som klensmedslärling och vid 12 års ålder lärde han sig till valssvarvare. 1893 blev han övervalsverkmästare. Han var också ordförande i Värmlandsdistriktet av IOGT 1888–1892 och aktiv i Evangeliska Fosterlandsstiftelsen. Under många år var han söndagsskollärare. År 1919 valdes han till vice ordförande i Ransåters kommunalfullmäktige. Göthberg var riksdagsledamot i andra kammaren för Mellansysslets domsagas valkrets 1894–1902. Han engagerade sig särskilt i alkoholpolitik, men också för att staten skulle överta den vid denna tid förfallna Geijersgården. Göthberg var också den som tog initiativ till att Munkfors ordenshus skulle byggas.¹⁷⁴

Karaktäristik: Låg bred gravvård med rak, grovhuggen topp och sockel. Inskription: Övervalsmästaren Anders Henrik Göthberg *13/12 1860 +6/3 1954 Anna Sofia Göthberg *16/12 1857 +7/2 1926 Karin Göthberg *26/6 1898 +26/12 1986.

Gravnummer: MF2 28

Tillkomstår: 1927

Urvalskriterium: Inskription- titel, lokalhistoria. Nils Andersson Berg (1861-1931) var gjutmästare och riksdagsman (s). Han var ledamot av riksdagens andra kammare 1909-1918. Under åren 1914-1920 var han ordförande i Svenska freds- och skiljedomsföreningen.¹⁷⁵

Karaktäristik: Låg bred tredelad gravvård med rak profilerad topp. Den vänstra sidostenen är försedd med en korssymbol. Den högra sidostenen bär symbolen av en stiliserad låga. De båda symbolerna omges av stiliserad växtlighet som kan liknas vid två palmblad. Inskription: Gjutmästaren N. A:son Bergs familjegrav.

¹⁷⁴ www.wikipedia.se, *Berättelser ur våra minnen*, Munkfors 2014, Föreningen Gamla Bruket i Munkfors 2015.

¹⁷⁵ www.wikipedia.se, *Berättelser ur våra minnen*, Munkfors 2014, Föreningen Gamla Bruket i Munkfors 2015.

Gravnummer: MF2 35

Tillkomstår: 1945

Urvalskriterium: Person- och lokalhistoria. Arved von Vegesack är omtalad "som en skicklig metallurg, laboratoriechef och skapare av det rostfria rakbladsstålet AEB". Von Vegesack tillhörde den tysk-baltiska adeln i det som kallades Livland, d.v.s. södra delen av dagens Estland och norra delen av Lettland. Han var gift med en svenska, Inga af Segerström- dotter till stationsinspektorn på Östra station i Karlstad. I samband med första världskriget försvårades familjens situation i hemlandet och de flydde till Sverige. Von Vegesack anställdes i Munkfors 1920 och arbetade här fram till sin pension 1945. Han led dock av svår astma och avled kort därefter. Under 1950-talets slut revolutionerade Wilkinson Swords Ltd marknaden, med ett mjukt, skarpt och rostfritt rakblad, utvecklat från von Vegesacks AEB- stål, en viktig produkt i Munkfors ståltillverkning än i dag.¹⁷⁶

Karaktäristik: Grovt huggen gravvård med rak topp. Inskription: Arved von Vegesack 1880-1945 Inga von Vegesack f. af Segerström 1887-1962.

Gravnummer: MF2 35c

Tillkomstår: 1953

Urvalskriterium: Inskription- titel, lokalhistoria. Skomakaren Hjalmar Andersson var hemmahörande i Stubbängen.

Karaktäristik: Låg bred gravvård med mjukt formad topp. Överst finns symbolen av ett timglas. Inskription: Skomakarmästaren Hj. Andersson *1890 +1965 makan Stina *1886 +1953.

Gravnummer: MF2 46

Tillkomstår: 1933

Urvalskriterium: Inskription- syskongrav, upplevelsevärde, tidstypisk- miljöskapande.

Karaktäristik: Hög smal gravvård med bruten topp. Förhöjd namnplatta vars överdel kröns av akroterier. Överst finns en korssymbol. Inskription: Här vilar syskonen Petter Olsson *9/4 1854 +2/2 1933 Johanna Olsson *3/8 1863 +7/5 1933 Betty Olsson *20/11 1864 +5/9 1945.

Gravnummer: MF2 51

Tillkomstår: 1931

Urvalskriterium: Material- smidesjärn, hantverk, kyrkogårdens enda familjegrav med järnstaket, lokalhistoria. I graven vilar tre generationer smeder; Petter Håkansson Levin (1862-1946) gift med Anna Sofia (1866-1931), Petrus Levin (1887-1972) gift med Klara Krisitina (1888-1969), samt Åke Levin (1917-2010) gift med Maj-Lis (1920-2011).¹⁷⁷

Karaktäristik: Familjegrav med konstfullt utformat smidesjärnstaket, samt gravvård av smidesjärn. Staketet är försett med korssymboler. Gravvården har likaså en korssymbol samt en blomma/ett löv. Inskription: Petter Levin familjegrav.

¹⁷⁶ Berättelser ur våra minnen, Munkfors 2012, Föreningen Gamla Bruket i Munkfors, Munkfors 2013.

¹⁷⁷ Uppgift från Birgitta Levin, Karlstad. Petter Levin var hennes farfars far.

Gravnummer: MF2 55

Tillkomstår: 1936

Urvalskriterium: Inskription- titel, lokalhistoria. I kyrkoboken står noterat att Johanna Persson var pensionerad lärarinna och Anna Maria Persson var f.d. sömmerska. Båda var från Munkerud.

Karaktäristik: Hög smal gravvård med rak topp. På sidorna finns försänkt linjedekor. Överst finns en korssymbol omgiven av vinrankor med blad och druvor. Inskription: Folkskollärarinnan Johanna Persson *11/10 1863 +28/4 1936 Anna Maria Persson *23/11 1857 +22/11 1937.

Gravnummer: MF 2 58

Tillkomstår: 1922

Urvalskriterium: Inskription- titel, lokalhistoria. Einar Börjeson började sin prästtjänst som pastorsadjunkt i Övre Ullerud 1908. Efter tjänstgöring i Laxarby och Älvsbacka kom han att verka som kyrkoherde i Ransätters och Munkfors församlingars pastorat under åren 1926-1958. Börjeson bodde med sin familj i prästgården intill Munkfors kyrka. Han beskrivs som "Franciskusgestalt" bland sina ämbetsbröder". Han och hustrun sparade mesta möjliga för att ge det mesta möjliga. Han sågs ofta arbeta hårt med trädgårdsodling eller på cykel för att besöka församlingsbor.¹⁷⁸

Karaktäristik: Låg bred gravvård, grovt huggen, med försänkt namnplatta. Inskription: Kyrkoherden Einar Börjeson 1887-1953 maka Gunhild 1882-1951 sonen Sten 1922-1951 dottern Kerstin 1921-1922.

Gravnummer: MF2 61-62

Tillkomstår: 1935

Urvalskriterium: Inskription- titlar, lokalhistoria. Anders Larsson kom från Grava och tjänstgjorde som överlärare i Munkerud från 1910. Han var kommunalt engagerad och ordförande i nykterhetsnämnden. Hildur kom från Stockholm, och flyttade till Munkfors vid tiden för första världskriget för att arbeta som lärarinna. Hon och Anders Larsson gifte sig 1918 och då började hon arbeta i Munkerud.¹⁷⁹ De fick barnen Arne och Gunnel. Anders Larsson avled 1935, 49 år gammal. Familjen lämnade lärarbostaden och flyttade till "Löcka", Lyckan, i Munkerud. Hildurs föräldrar var pensionärer och hade redan flyttat till detta hus år 1923. Hildurs far, bildhuggaren Martin Karlsson, hade varit yrkesverksam i Stockholm. Som skicklig skulptör, träsnidare och stuckatör hade han bl.a. arbetat med restaurering av operahuset i Stockholm och i Berlin. Hildur var också konstnärligt lagd och målade gärna tavlor liksom sin far.¹⁸⁰

Karaktäristik: Låg bred gravvård med rak topp. Stenen är försedd med två namnplattor för två familjer. Överst finns en tandsnittsdekor och på den nedre delen finns stiliserad växtlighet. Inskription: Överlärare Anders Larsson *6/6 1885 +18/1 1935 maka Hildur *6/12 1887 +6/1 1977. Bildhuggare Martin Karlsson *3/1 1858 +7/6 1943 maka Augusta *2/1 1856 +24/3 1942.

¹⁷⁸ Berättelser ur våra minnen, Munkfors 2012, Föreningen Gamla Bruket i Munkfors, Munkfors 2013.

¹⁷⁹ Hagström 2004.

¹⁸⁰ Uppgift från Gunnel Lundgren, Oxelösund, dotter till Anders och Hildur Larsson.

Gravnummer: MF2 64
Gravplatsen har två gravvårdar

Tillkomstår: 1935

Urvalskriterium: Personhistoria, konstnärligt värde. Fridolf Rhudin var skräddarsonen från Mossängen som blev en riks-känd och högt älskad skådespelare. När han dog rådde i det närmaste landssorg. Han drabbades av hjärnhinneinflammation och dog endast 39 år gammal. Begravningen var något utöver det vanliga. En minnesakt hölls först i Engelbrektskyrkan i Stockholm. När kistan skulle föras i kortege mot Norra station, för vidare tågtransport hem till Munkfors kyrka, kantades gatorna av 50 000 personer. I Munkfors samlades omkring 5000 personer för att ta farväl, den 17 mars 1935. Stockholmstidningens flygplan bevakade händelsen från luften. På pingstdagen 1936 hölls också en ceremoni i samband med att en minnesvård restes. Gravvården bekostades av överskottet från försäljningen av Åhlén & Åkerlunds minnesalbum "Hela Sveriges Fridolf". Förlagan till reliefen gjordes av konstnären Gustaf Hallén från Stockholm och stenen högs av bildhuggare Sten Spångberg. Till gravvården hörde två stenoffor, som på senare tid placerats på annan plats inom kyrkogården. I graven vilar också hustrun som han gifte sig med 1928, skådespelerskan Anna-Greta f. Bergman, samt Fridolfs mor Maria.¹⁸¹

Karaktäristik: Hög s.k. bautasten med porträtt i relief. På stenens nedre del finns en försänkt namnplatta. Vildvin växer på gravplatsen och ger grönska åt gravvården.

1. Inskription: Fridolf Rhudin 1895-1935 vänner reste vården.
2. Inskription: Makan Anna-Greta Rhudin *1900 +1996.

Gravnummer: MF2 70

Tillkomstår: 1964

Urvalskriterium: Inskription- symbolik, person- och lokalhistoria. Gunnar Vinell kom från Stockholm och rekryterades till Hagfors 1927 som utvecklare av verktygsstål. Han gifte sig här med sjuksköterskan Karin år 1931. De flyttade till Munkfors där Gunnar fått tjänst som driftingenjör. Vid denna tid flyttade bruket från Laxholmen till en stor kallvalsanläggning vid Gärdet öster om älven. Gunnar blev överingenjör och platschef för Munkfors bruk 1939. Han var också engagerad kommunpolitiker. Familjen var bosatt i Munkfors herrgård 1940-1955. Under krigsåren omvandlades delar av trädgården till havreåker och man hade också grisar och ankor. Herrgården drev också en kommersiell trädgårdsverksamhet. Hustrun Karin var lokal ordförande för Röda Korset, aktiv i skolnämnden samt general för Barnens Dag i Munkfors, ett evenemang som många Munkforsbor samlades kring. Karin och Gunnar Vinell var också engagerade inom idrottsrörelsen. 1955 flyttade paret Vinell till Stockholm. Gunnar blev då VD för Uddeholms försäljningskontor i Sverige. Karin återupptog sitt yrke och blev översköterska på Serafimer-lasarettet.¹⁸²

Karaktäristik: Låg, bred gravvård. Överst finns en korssymbol flankerad av symbolen för järn. Inskription: Gunnar Vinell *31.10.1900 +15.8.1964 maken Karin *10.11.1904 +27.5.1993.

¹⁸¹ www.riksarkivet.se, Svenskt biografiskt lexikon.

Berättelser ur våra minnen, Munkfors 2012, Föreningen Gamla Bruket i Munkfors, Munkfors 2013.

¹⁸² Berättelser ur våra minnen, Munkfors 2012, Föreningen Gamla Bruket i Munkfors, Munkfors 2013.

Gravnummer: MF2 78

Tillkomstår: 1946

Urvalskriterium: Ovanlig utformning, inskription- psalmvers, person- och lokalhistoria. Efraim Sjöqvist var kyrkomålare och har enligt uppgift själv ritat gravvården. Överlärare Alex Sjöqvist, som vilar i graven intill var hans bror. Deras far var folkskolläraren Nils Gustav Sjöqvist. Flera av barnen blev lärare. Efraim Sjöqvist var dock konstnärligt lagd och begav sig i unga år till Stockholm för att arbeta som målarlärling. Efter utbildningen åkte han runt till kyrkor i Mellansverige som dekorationsmålare. Han ägnade sig också åt möbelrestaurering och startade egen målerifirma på Skansen. Frun Hildur kom från Degerfors. Tillsammans fick de barnen Maj och Märta. Maj Ergelius hade ett stort engagemang i Ransäters hembygdsförening och skapade bl.a. Ransäters-dräkten. Hon var gift med Gunnar Ergelius som var ingenjör på Munkfors bruk.¹⁸³

Karaktäristik: Stor gravhäll av granit utförd i en historiserande stil. Omkring en oval namnplatta finns ornamentik i relief. Hällens hörn är försedda med järnringar. Inskription: G. E. Sjöqvist 2/4 1885 +23/11 1956 hustrun Hildur *5/3 1886 +28/12 1946 Gunnar Ergelius *16/9 1917 +19/9 1986 hustrun Maj *31/1 1915 +4/2 2000 Sv. Ps. 574.

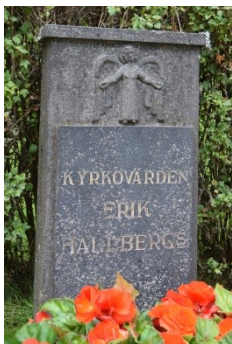

Gravnummer: MF2 109-110

Tillkomstår: 1933

Urvalskriterium: Material- smidesjärn, gravvård i anslutning till f.d. allmänområde.

Karaktäristik: Kors av smidesjärn. Inskription: Erik Johan Strömberg 1857-1946 makan Anna Maria 1862-1933.

Gravnummer: MF2 114

Tillkomstår: 1932

Urvalskriterium: Ovanlig gravvård, inskription- titel. Här vilar kyrkovärden Erik Hallberg (1859-1941) och hans hustru Britta Stina (1859-1932). Se foto på sidan 85. Erik var en mångsidig person. Han arbetade på bruket som de flesta gjorde, men hann även med att vara slaktare, kyrkvård och även en duktig sångare på fritiden.¹⁸⁴

Karaktäristik: Medelhög gravvård med rak topp. Överst finns en ängel i relief. Ängeln har gloria, stora vingar, slutna ögon och en öppen famn. Inskription: Kyrkovärden Erik Hallbergs familjegrav.

Gravnummer: MF2 123

Tillkomstår: 1934

Urvalskriterium: Inskription- titel, person- och lokalhistoria. Karl Peter Göthberg var tjänsteman vid Munkfors bruk och bror till övervalsmästare och riksdagsman Anders Henrik Göthberg.

Karaktäristik: Hög smal s.k. bautasten med grovt huggen yta. Inskription: Kyrkovärden ingenjör Karl Göthberg 1869-1934 hustrun Rut 1884-1951.

¹⁸³ Ingemar Paulsson, Degerfors, dotterson till G. E. Sjöqvist. Berättelser ur våra minnen, Munkfors 2014, Föreningen Gamla Bruket i Munkfors, Munkfors 2015.

¹⁸⁴ Maja-Greta Eriksson, barnbarn, förmedlat av Lars-Åke Carlgren.

Kvarter 03 f.d. allmänområde i kvarterets västra del.

Gravnummer: MF3 26*, 29, 31, 32-33, 37, 53, 54*, 55, 59, 60*, 65, 65a, 69, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 87, 93, 95, 96, 100*, 101, 103, 106, 115, 117, 119, 130*, 134*, 135, 137, 139, 142*, 143, 146, 148, 149, 150*, 151, 154*, 157, 158, 162, 165, 166*, 167, 168, 172*, 174*, 180*, 182, 184, 186*, 187, 189, 194, 195, 198*, 200*, 202*, 205*, 206, 207*, 215*, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 226, 228, 229, 232*, 233, 240, 245, 246*.

Tillkomstår: 1923-1932

Urvalskriterium: Socialhistoria- gravvårdar av sten i en delvis bevarad allmänlinje. Många stenar har inget större egenvärde, men de är betydelsefulla som grupp, då det finns ett värde i att fortfarande kunna avläsa den s.k. allmänna linjen, där enskilda gravsatts utan gravrätt i löpande ordning. Några av gravvårdarna särredovisas nedan, däribland ett träkors. Gravvårdarna i den allmänna linjen är klassade som mycket värdefulla.

Karaktäristik: Den f.d. allmänlinjen består av en grupp gravvårdar vilka karaktäriseras av mindre högsmla stenar och liggande hållar. Flertalet är enkla i utförandet och några har fint arbetad dekor. Exempel på gjuten gravvård förekommer. Inskriptioner: Stenarna är resta över enskilda och är i regel endast försedda med namn, årtal och ortsnamn. Några stenar är endast försedda med ett förnamn, vilket ibland indikerar en barngrav. Några titlar förekommer; fotograf, hemmansegaren och hustrun.

Gravnummer: MF3 8

Tillkomstår: 1924

Urvalskriterium: Material- trä, gravvård i anslutning till f.d. allmänområde. I graven vilar Anna Svensson (1832-1924).

Karaktäristik: Träkors. Inskription: Anna Svensson Munkerud.

Gravnummer: MF3 62*

Tillkomstår: 1925

Urvalskriterium: Ovanlig gravvård i anslutning till f.d. allmänområde, miljöskapande. I kyrkoboken står Lena Pettersson noterad som änka från Munkerud.

Karaktäristik: Gravvård i historiserande stil, utformad som ett stort stenkors. Inskription: Lena Pettersson 1844-1925.

Gravnummer: MF3 102*

Tillkomstår: 1928

Urvalskriterium: Inskription- titel, psalmvers, lokalhistoria. I kyrkoboken står att Anders Björk var "f.d. musikkorpral från Dalarna, Borgviks församling". Sång och musik har gamla anor i Munkfors. Den första musikkåren bildades 1867.

Karaktäristik: Gravhäll med ovanligt typsnitt. Överst finns en korssymbol. Omkring korset och på hällens nedre del finns vinbladsliknande dekor. Inskription: Här vilar musikkorpral A. Björk *1839 +1928 Ps. 46.

Gravnummer: MF 3 239

Tillkomstår: 1932

Urvalskriterium: Material- sand/kalksten, inskription- sentens, tidstypisk- miljöskapande. Frans Leopold Bjurström står i kyrkoboken noterad som fabriksarbetare i Blia. Han ska också ha varit skomakare.¹⁸⁵

Karaktäristik: Hög smal gravvård med bågformad topp. Överst finns symbolen av en oljelampa. Inskription: H. V. F. L. Bjurström Blia *1861 +1932 Älskad Saknad.

Gravnummer: MF4 16

Tillkomstår: 1922

Urvalskriterium: Material- smidesjärn, inskription- sentens, upplevelsevärde. Gravvården är rest över barnet Inga Margareta Lund, dotter till Ivar Lund (1892-1968) och Ebba Karolina f. Sandström. I graven vilar Ivar och maken i andra giftet, Elin (1902-1973) samt sonen Tryggve (1935-2009). Ivar Lund var ingenjör på Munkfors bruk och ordförande i IFK Munkfors. Han var konstnär och har själv ritat dotterns minnesvård. Ivar Lund ritade prästgården i Ransäter och upprättade också gravkartor till Munkfors kyrkogård. Han målade även Munkfors missionskyrkas fönster, föreställande evangelisterna, vilka i dag finns bevarade vid Gamla Brukets Museer.¹⁸⁶

Karaktäristik: Gravvård av smidesjärn. Gravvården håller en namnplatta av plåt inom en träram. Överst på gravvården spirar en liten blomma. Inskription: Inga Margareta Lund *1/8 1922 +10/10 1922 Sådana höra guds rike till.

Gravnummer: MF4 106*

Tillkomstår: 1921

Urvalskriterium: Material- sand/kalksten, hantverk, inskription- symboler, Ortsnamn. I kyrkoboken står att Katarina Svensson var född Olsson och hustru till modellsnickaren Henrik Svensson från S. Bogerud i Norra Råda socken.

Karaktäristik: Hög smal gravvård av sand/kalksten, med mjukt formad och rikt dekorerad topp. Överst finns en s.k. änglaflykt, ett bevingat änglahuvud, i relief, inom en ram som nertill avslutas av voluter. Inskription: Katarina Svensson Södra Bogerud *22/2 1841 +4/12 1921.

¹⁸⁵ Uppgift från Anna Märta Bjurledal, son-dotter till F. L. Bjurström.

¹⁸⁶ Uppgift från Eva Lund, Ivars dotter, samt informantmöte Munkfors.

Gravnummer: MF4 112

Tillkomstår: 1922

Urvalskriterium: Inskription- psalmvers, ovanlig form. I kyrkboken står att Johan August Lindgren var bruksbokhållare från Bogeruds socken i Norra Råda församling.

Karaktäristik: Hög gravvård, uppåt avsmalnande mot bruten topp. Överst finns symbolen av en strålande stjärna. På den nedre delen finns de s.k. borromeiska ringarna, som här symboliserar treenigheten. Inskription: J. A. Lindgren *1864 +1922 makan Charlotta *1865 +1958 Sv. Ps. 477.

Gravnummer: MF6 34-36

Tillkomstår: 1970

Urvalskriterium: Inskription- titel, lokalhistoria. Karl-Fredrik Bergström var smedson, född i Gustaf Adolfs församling. Han var Martinchef och är ihågkommen som en legendarisk stålprovare. Yrket ska han ha lärt sig genom föregångarna.¹⁸⁷

Karaktäristik: Medelhög bred gravvård med mjukt formad topp. Vården har en asymmetriskt placerad korssymbol. Inskription: Martinchef Karl-Fredrik Bergström *16/6 1885 +10/4 1971 makan Rut f. Asplund *8/4 1888 +25/4 1970 Dagny Bergström 20/12 1912 +7/8 1995 Vera Bergström *21/12 1916 +4/5 1998.

Gravnummer: MF7 12

Tillkomstår: 1940

Urvalskriterium: Inskription- titel, lokalhistoria. I graven vilar stallmästare Gustaf Pettersson (1856-1942), Anna Karolina (1862-1944) samt John (1898-1940). Stallmästaren brukade skjutsa bruks-förvaltare Gustav Jansson i en trilla till församlingshemmet, där taxeringsnämnden hade sina möten. Kyrkoherden Rudolf Larsson Fensby ogillade åkturerna över kyrkogården. En dag syntes inte kusken till när Jansson skulle hämtas. Kyrkoherden sa att det nog inte skulle komma någon häst den dagen. Gustav Jansson letade efter sitt ekipage tillsammans med kyrkoherden. När de tillslut nådde kyrkogårdsporten stod häst och vagn utanför grindarna. Kyrkoherden tog då upp en nyckel som passade till grindens kraftiga lås. "Var det inte som jag sa, att det inte skulle komma någon skjuts i dag". Enligt berättelsen lär det ha varit sista gången förvaltare Jansson gjorde anspråk på att få ha kyrkogården till allmän väg.¹⁸⁸

Karaktäristik: Låg bred gravvård med rak topp. Överst finns symbolen av en strålande stjärna. På sidorna finns dekor i form av stiliserade växtslingsor. Inskription: F.d. Stallmästare Gustaf Petterssons familjegrav.

Gravnummer: MF7 14*

Tillkomstår: 1942

Urvalskriterium: Inskription- titel, lokalhistoria. I graven vilar skräddarmästaren Carl Eriksson (1880-1942) och Lydia Eriksson (1879-1952), hemmahörande i Bogerud

Karaktäristik: Låg bred gravvård med asymmetriskt placerad blomsterdekor. Inskription: Skräddarmästare C. Erikssons familjegrav.

¹⁸⁷ Uppgift från Kerstin Dansdotter, Stöllet. K. F. Bergström var hennes morfar.

¹⁸⁸ Kyrkan, kyrkofrågor samt kyrkosången i Munkfors, Akt 71, arkivet Munkfors bibliotek.

Gravnummer: MF7 33

Tillkomstår: 1940

Urvalskriterium: Inskription- titel, lokalhistoria. Edvard Eriksson (1876-1940) bedrev slakteri och charkuteriaffär på Norra Skansen i Munkerud omkring 1920-1940. Hustrun Britta (1877-1955) sålde charkuteriprodukter som kött, korv, syltor och pastejer i affären. Affärshuset är numera rivet.¹⁸⁹

Karaktäristik: Låg bred gravvård med rak topp. Överst finns en korssymbol flankerad av två stjärnsymboler. Namnplattan är polerad med spetsig topp och akroterier. På vardera sida finns symmetriskt placerad blomsterdekor. Inskription: Slaktare Edvard Erikssons familjegrav.

Gravnummer: MF8 23

Tillkomstår: 1936

Urvalskriterium: Inskription- titel, lokalhistoria, ovanlig form. I graven vilar f.d. förman Carl Johan Tiderman (1855-1936), Maria Lovisa (1856-1943), Hilda (1884-1963) och Gerda (1887-1964).

Karaktäristik: Bred tredelad gravvård med "trappformad" topp. Huvudstenen kröns av ett kors i brons. Överst på stenen finns dekor i form av två kvistar. Inskription: Förman C. J. Tidermans familjegrav.

Gravnummer: MF8 76

Tillkomstår: 1949

Urvalskriterium: Inskription- titel, lokalhistoria. Wilhelm Theodor Björkegren föddes i Sunnemo. Där gick han i sin första urmakarlära. Därefter gick han i lära hos urmakarmästaren Karl Olsson i Karlstad. Efter åtta års utbildningstid tog han anställning i Motala. Sedan följde en tid i Tranås där han förestod en urmakeriaffär. I Ödeshög startade han en egen rörelse. Han gifte sig och fick dottern Agnes. Frun avled dock kort efter att dottern fötts. Wilhelm återvände då till Värmland. Han startade urmakeri i hemmet i Munkfors och här bildade han åter familj. Med tiden blev han anställd på Munkfors bruk, eftersom de hade startat klockfjädertillverkning. Urmakaryrket gick i arv till sonen Conrad och även till sonsonen Gunnar.¹⁹⁰

Karaktäristik: Låg bred gravvård med bågformad topp och sidoprofiler. Inskription: Urmakarmästaren 1860 W. Th. Björkegren 1949, 1874 makan Elisabeth 1957, 1901 sonen Yngve 1977.

Gravnummer: MF8 124

Tillkomstår: 1936

Urvalskriterium: Inskription- titel, lokalhistoria. I kyrkoboken står Ernst Viktor Arvidsson noterad som f.d. fjärdingsman i Munkerud. Karaktäristik: Låg bred gravvård med tempelliknande utföring. Inskription: Fjärdingsmannen E. W. Arvidson *1/1 1872 +3/1 1936 *1/1 1877 makan Britta 1/12 1946 1904 Helga 1988 1909 Erik 1986 familjegrav.

¹⁸⁹ Hagström 2004.

¹⁹⁰ Uppgift från Gunnar Björkegren, tredje generationens urmakare i Munkfors.

Kvarter 08 f.d. allmänområde i kvarterets västra del.

Gravnummer: MF8 140, 141, 143, 144*, 145*, 147, 149, 150, 155*, 156, 157, 162, 164, 165, 167, 173, 174, 175, 179, 182, 183*, 185, 188, 189, 190*, 193, 194, 195, 196, 197*, 199, 204, 206, 207, 208, 209, 212, 214, 217, 222, 229, 230*, 231, 232, 234, 238, 242, 244*, 245, 247, 248*, 250, 254, 258, 275, 277*, 279, 280, 282, 283*, 284, 287, 292.

Tillkomstår: 1939-1946

Urvalskriterium: Socialhistoria- gravvårdar av sten i en delvis bevarad allmänlinje. Många stenar har inget större egenvärde, men de är betydelsefulla som grupp, då det finns ett värde i att fortfarande kunna avläsa den s.k. allmänna linjen, där enskilda gravsatts utan gravrätt i löpande ordning. Två järnkors särredovisas nedan. Gravvårdarna i den allmänna linjen är klassade som mycket värdefulla.

Karakteristik: Den f.d. allmänlinjen består av en grupp gravvårdar vilka karaktäriseras av mindre högsnåla stenar och liggande hällar. Flertalet är enkla i utförandet och några har fint arbetad dekor. Inskriptioner: Stenarna är resta över enskilda och är i regel endast försedda med namn, årtal och ortsnamn. En avdelning är avsedd för barngravar. Några stenar där är endast försedda med ett förnamn.

Gravnummer: MF8 154*

Tillkomstår: 1938

Urvalskriterium: Material- rostfritt järn, gravvård i anslutning till f.d. allmänområde. Enligt församlingens gravbok är korset rest över Helge Sätterlund (1887-1938). I kyrkoboken står han antecknad som valsverksarbetare i Munkfors.

Karaktäristik: Litet kors av rostfritt järn. Inskription: saknas.

Gravnummer: MF8 216

Tillkomstår: 1943

Urvalskriterium: Material- rostfritt järn, gravvård i anslutning till f.d. allmänområde.

Karaktäristik: Kors av rostfritt järn. Inskription: Stina Nilsson Ena 1868-1943.

Gravnummer: MF8 303

Tillkomstår: 1957

Urvalskriterium: Inskription- titel, lokalhistoria.

Karaktäristik: Låg bred gravvård med grovt huggna sidor. Överst finns symbolen av en strålende stjärna. Inskription: Rättaren Jan P. Persson *1876 +1957 hustrun Maria *1881 +1960.

Gravnummer: MF9 75

Tillkomstår: 1952

Urvalskriterium: Inskription- symbol, Ortsnamn, lokalhistoria. Järnvägen har haft stor betydelse för Munkfors. Både för sysselsättning som för transporter.

Karaktäristik: Låg bred gravvård med rak topp. Överst finns järnvägens yrkesemblem, det bevingade hjulet. Inskription: Per Olov Hellberg *29/7 1875 +27/2 1954 hustrun Anna *22/11 1868 +19/12 1952 Bliå.

Gravnummer: MF9 80

Tillkomstår: 1932

Urvalskriterium: Inskription- titel, lokalhistoria. Om knippsmeden Axel Tranberg berättas det: "Tranberg var en av landets duktigaste smeder. Han smidde ett spett som var som blankpolerat. Till utställningar smidde han bl. a. gevärspipor till Eskilstuna och sexkant och åttakant".¹⁹¹

Karaktäristik: Låg bred gravvård med bågformad topp och sidoprofiler. Inskription: Knippsmeden K. A. Tranberg 1884-1953 maken Ellen 1879-1961 sonen Arne 1915-1971 sonen Olle 1926-1932. Inskription höll: Dottern Gunhild 1918-1924.

Gravnummer: MF9 97

Tillkomstår: 1944

Urvalskriterium: Tidstypisk, miljöskapande, ovanlig form. Leonard Ståhlberg (+1944) var förman på härdverket.¹⁹² I gravnen vilar också Bertha Ståhlberg (+1958), förman Herman Thomann (1906-1985), Anna Thomann (1908-1979) och Ivar Thomann (1928-2001).

Karaktäristik: Låg bred gravvård med bågformad topp. Överst finns en korsymbol omgiven av strålar. Över namnplattan finns en dekorativ svepning i relief. Inskription: Leonard Ståhlbergs familjegrav Herman Thomann maken Anna.

Gravnummer: MF9 100

Tillkomstår: 1946

Urvalskriterium: Inskription- titel, dekor, lokalhistoria. Julius Henriksson var bruksherrgårdens trädgårdsmästare. Här fanns en parkanläggning liksom en handelsträdgård som han förestod.

Karaktäristik: Låg bred gravvård med mjukt formad topp. Överst finns dekor i form av en rosenkvist. Inskription: Trädgårdsmästare Julius Henriksson *1890 +1966 hans maka Hildur *1892 +1946.

Gravnummer: MF9 151

Tillkomstår: 1947

Urvalskriterium: Inskription- titel, lokalhistoria. Wiktor Sätterkvist var förman vid Munkfors bruk.¹⁹³

Karaktäristik: Låg bred gravvård med tempelliknande form. Inskription: Förmannen Wiktor Sätterkvist *1884 +1947 maken Jenny *1887 +1965.

¹⁹¹ Ur Carlsson 1997.

¹⁹² Informantmöte Munkfors.

¹⁹³ Informantmötet.

Gravnummer: MF9 153*

Tillkomstår: 1947

Urvalskriterium: Tidstypisk, miljöskapande. I graven vilar Sven Nordström (+1947) Karl Axel Nordström (1899-1981), och Kajsa Elisabet (1906-1982).

Karaktäristik: Låg bred gravvård med tempelliknande form. Över namnplattan finns en dekorativ svepning. Inskription: Axel Nordström familjegrav.

Gravnummer: MF9 157*

Tillkomstår: 1955

Urvalskriterium: Inskription- titel, lokalhistoria, tidstypisk, miljöskapande. Sven Johan Mossberg och hans maka Lydia bodde i Forsliden. Av deras sex barn emigrerade fyra stycken till Amerika. En son återvände. Sven Johan arbetade som förman på den s.k. hyttan vid Munkfors bruk. Han reste över till Amerika för att se till barnen. Han arbetade under en period som chef på en fabrik i Worcester Massachusetts och blev erbjuden att stanna. Hustrun Lydia ville dock inte lämna hemmet i Munkfors så Sven Johan återvände. Dottern Ingrid vilar i graven intill (MF9 158).¹⁹⁴

Karaktäristik: Låg bred gravvård med tempelliknande form. Mellan de båda namnplattorna finns en stor korssymbol med en blomma. Överliggeren har en art-decoinspirerad dekor. Inskription: Förman S. J. Mossberg *1874 +1955 hans maka Lydia *1878 +1955.

Gravnummer: MF9 158*

Tillkomstår: 1944

Urvalskriterium: Inskription- titel, lokalhistoria, tidstypisk, miljöskapande. Leander Jansson bedrev åkerirörelse vid Sunnevägen i Munkerud. Innan hade han drivit busslinjen Kristinehamn-Filipstad. Firman fraktade gods och grus från egen grusgrop i Mossängen. Leander omkom i en drunkningsolycka 1944 och efterlämnade hustrun Ingrid (+1965) och tre barn. Hustrun fortsatte rörelsen fram till 1964, då den övertogs av bröderna Eng, Sunnemo.¹⁹⁵

Karaktäristik: Låg bred gravvård med bågformad topp och sidoprofiler. Överst finns en oljelampa omgiven av stiliserad växtdekor. På vardera sida av stenen finns en stor korssymbol med en blomsterslinga. Inskription: Åkeriägaren Leander Janssons familjegrav.

Gravnummer: MF9 161

Tillkomstår: 1941

Urvalskriterium: Lokalhistoria, tidstypisk, miljöskapande. Här vilar Oscar (1875-1941) och hustrun Ester (1895-1977) Reiner. Oscar var son till skräddaren Sven Olsson som startade sin rörelse 1868. Skrädderiet kom att bli en av de största i Värmland. Flera av Svens söner kom att ägna sig åt yrket. Omkring sekelskiftet 1900 tog barnen efternamnet Reiner. År 1925 köpte sonen Oscar rörelsen och föräldrahemmet, den s.k. Spelargården på Munkerudsvägen 33. Här öppnades Oscar Reiners klädeshandel.

¹⁹⁴ Uppgift från Ulla Lennartsson, Karlstad.

¹⁹⁵ Hagström 2004.

Hustrun Ester Reiner har hjälpt många Munkforsbor till världen som distriktsbarnmorska under åren 1927-1958. Efter Oscars död 1941, såldes affären till norrlänningen Hjalmar Öhlund. 1947 övergick affären till nya ägarna Herdis och John Lerin från Hagfors. Affären drevs till 1972 då den flyttades till centrum.

Karaktäristik: Låg bred gravvård med mjukt formad topp. Överst finns en korssymbol. Inskription: Oscar Reiners familjegrav.

Gravnummer: MF9 163

Tillkomstår: 1943

Urvalskriterium: Inskription- titel, lokalhistoria, tidstypisk, miljöskapande. Järnhandlaren "Britt-Nils" Nilsson (+1946) kom från Dalarna och bodde i Blia. I graven vilar också Kristina Nilsson (+1943) och Hulda Margareta Nilsson (1903-1978).

Karaktäristik: Låg bred gravvård med rak topp. Överst finns en art-decoinspirerad dekor. Inskription: Järnhandlaren Nils Nilssons familjegrav.

Kvarter 09 f.d. allmänområde i kvarterets västra del.

Gravnummer: MF9 168, 170, 172, 173, 174, 175*, 176, 185*, 186*, 188, 189, 191, 192, 193, 195*, 198, 201, 203*, 208, 211, 213, 217, 218, 219, 222, 234, 237, 238*, 239, 240, 244, 244a, 245, 247, 249, 250, 251, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 260, 263, 264, 266, 268, 270, 271, 273, 274.

Tillkomstår: 1935-1959

Urvalskriterium: Socialhistoria- gravvårdar av sten i en delvis bevarad allmänlinje. Många stenar har inget större egenvärde, men de är betydelsefulla som grupp, då det finns ett värde i att fortfarande kunna avläsa den s.k. allmänna linjen, där enskilda gravsatts utan gravrätt i löpande ordning. Ett järnkors särredovisas nedan. Gravvårdarna i den allmänna linjen är klassade som mycket värdefulla.

Karaktäristik: Den f.d. allmänlinjen består av en grupp gravvårdar vilka karaktäriseras av mindre högsnåla stenar och liggande hållar. Flertalet är enkla i utförandet och några har fint arbetad dekor. Inskriptioner: Stenarna är resta över enskilda och är i regel endast försedda med namn, årtal och Ortsnamn. Inskriptioner som förekommer är; hemmansägaren, sten-arb., "här vilar vår kära moder".

Gravnummer: MF9 272

Tillkomstår: 1950

Urvalskriterium: Material- smidesjärn, inskription- Ortsnamn, lokalhistoria, gravvård i anslutning till f.d. allmänområde.

Karaktäristik: Kors av smidesjärn. Inskription: Alfred Mitander f. 1873 d.1950 sonen Nils f. 1918 d. 2004 Hultet Moholm.

VÄRDEFULLA GRAVVÅRDAR MUNKFORS

* = Återlämnad grav

MF1 4	MF2 99	MF9 1
MF1 5	MF2 102*	MF9 3
MF1 6	MF2 107	MF9 13
MF1 7	MF2 108	MF9 91
MF1 8	MF2 115	MF9 110
MF1 14	MF2 122	MF9 159
MF1 18		MF9 164
MF1 28	MF4 4	
MF1 33	MF4 19*	
MF1 41	MF4 29	
MF1 44	MF4 30	
MF1 46	MF4 61	
MF1 60	MF4 70	
MF1 63	MF4 77	
MF1 65	MF4 81*	
MF1 66	MF4 90	
MF1 68	MF4 98	
MF1 72	MF4 99	
MF1 74	MF4 101	
MF1 83*	MF4 107	
	MF4 108*	
MF2 4		
MF2 5	MF5 1	
MF2 8	MF5 2*	
MF2 14	MF5 3*	
MF2 15	MF5 8	
MF2 27	MF5 9	
MF2 30	MF5 10*	
MF2 31	MF5 11	
MF2 33	MF5 12	
MF2 36	MF5 18*	
MF2 37	MF5 49	
MF2 41	MF5 51*	
MF2 42	MF5 95	
MF2 43	MF5 116	
MF2 48		
MF2 53	MF6 1-3	
MF2 59		
MF2 63	MF7 18	
MF2 65	MF7 32	
MF2 66	MF7 57	
MF2 67	MF7 60	
MF2 68		
MF2 69	MF8 8	
MF2 79a	MF8 25	
MF2 84	MF8 38	
MF2 85	MF8 41	
MF2 86	MF8 82	
MF2 92	MF8 313a	
MF2 97	MF8 330	